

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Karel Pošík

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Karel Pošík

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Terorismus – Základní informace pro veřejnost

Vypracoval:

Vedoucí bakalářské práce:

Studijní program:

Datum odevzdání:

Karel Pošík

Doc. Dr. JUDr. Jan Hejda

Sociální pedagogika,

specializace bezpečnostně právní

27. 4. 2007

Zadání bakalářské práce

NÁZEV PRÁCE:	Terorismus – Základní informace pro veřejnost
ZADÁNÍ PRÁCE:	Práce vymezí základní pojmy a charakteristiky týkající se terorismu jako celospolečenského a celosvětového problému. Cílem práce bude vymezení možných forem teroristického jednání a chování s vysvětlením jednotlivých skupin sociálních a kulturních, které se teroristických chování dopouští a stanovení základních myšlenek vedoucích k teroristickému chování. Student provede analýzu terorismu a nastíní jednotlivé možnosti a směry boje s terorismem. Výstupem práce bude odborně společenská charakteristika možných teroristických jednání a vymezení základních forem ochrany společnosti, případně nahlížení na snížení negativního dopadu teroristického jednání.
JMÉNO STUDENTA:	Karel Pošík
ROČNÍK:	2.
OBOR:	Sociální pedagogika
SPECIALIZACE:	Bezpečnostně právní
VEDOUcí PRÁCE:	Doc. Dr. JUDr. Jan Hejda
KATEDRA:	Společenských věd FM VŠE
TERMÍN ZADÁNÍ:	6. 4. 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»Terorismus – Základní informace pro veřejnost«
jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v přiloženém seznamu literatury.

České Budějovice, 2007

.....
podpis studenta

Poděkování

Rád bych poděkoval

Doc. Dr. JUDr. Janu Hejdovi

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci,

za vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce.

Anotace

Terorismus – Základní informace pro veřejnost

Práce vymezuje základní pojmy a charakteristiky týkající se terorismu jako celospolečenského a celosvětového problému. Cílem práce bylo vymezení možných forem teroristického jednání a chování, s popisem jednotlivých skupin sociálních a kulturních, které se teroristických chování dopouští, a stanovení základních myšlenek vedoucích k teroristickému chování. Práce analyzuje terorismus a nastiňuje jednotlivé možnosti a směry boje s terorismem. Výstupem práce je odborně společenská charakteristika možných teroristických jednání a vymezení základních forem ochrany společnosti, případně nahlížení na snížení negativního dopadu teroristického jednání.

Obsah

Úvod práce	9
1 Terorismus – proč a jak?	12
1.1 Historie, současnost, možný vývoj	12
1.2 Charakteristické znaky	16
1.3 Cíle terorismu	17
1.4 Teroristické metody a používané zbraně	19
1.5 Základní typy terorismu	23
1.6 Je tedy možné vytvořit celosvětově uznávanou definici terorismu?	29
2 Boj s terorismem	32
2.1 Oblast zpravodajství	33
2.2 Oblast právní	34
2.3 Oblast vojenská	35
2.4 Oblast policejní	35
2.5 Oblast preventivních opatření	37
2.6 Oblast vědeckovýzkumná	38
2.7 Oblast civilní ochrany a krizového řízení	38
2.8 Oblast politická	39
2.9 Další oblasti	40
3 Situace v České republice	41
3.1 Česká republika a boj proti terorismu	41
3.2 Instituce zabývající se bojem proti terorismu	43
3.3 Teroristické útoky v České republice	46
3.4 Možnost ohrožení České republiky teroristickými akcemi	47
4 Jak se zachovat v případě teroristické akce?	49
Závěr	53
Literatura	59
Přílohy	

Úvod práce

Terorismus. Výraz, s jakým jsem se v posledních letech začal setkávat stále častěji. V televizním zpravodajství, v denním tisku i na internetu. Dříve spíše ve spojitosti s událostmi v zahraničí, ale v poměrně nedávné době (září 2006) jsem se dozvěděl, že terorismus hrozí i u nás doma, v České republice. Mám se tedy začít bát? Ale koho nebo čeho? Co mám dělat, když teroristé zaútočí? A vůbec, co to je ten terorismus? Poučen z událostí, které se staly v zahraničí, například v USA (teroristický útok na světové obchodní centrum v roce 2001), vím, že terorismus provází velké množství mrtvých. Anebo všeobecná panika. Jak si ale mám vysvětlit tvrzení jedné matky, která v jakémsi televizním pořadu tvrdila, že ji její syn terorizuje, protože ji opakovaně bije a k něčemu nutí? Je její syn terorista? Znamená snad terorismus jakékoli násilí na lidech? To asi ne. Vždyť v televizních novinách hlásili, že je to poprvé, co naší republice opravdu hrozí teroristický útok. A násilí je u nás přece víc než dost.

Zeptal jsem se znovu sám sebe a pro jistotu také lidí ve svém nejbližším okolí, svých příbuzných, přátel i známých, co to je terorismus a jestli z něj mám mít obavy. Odpovědi si byly podobné. Terorismus je prý násilí páchané na civilistech. Pokud jde o to, zda se terorismu bát, nastala shoda v tom že ano. Představa je taková, že si terorista připevní na sebe pás s trhavinami a jde do davu lidí, kde nálož nechá vybuchnout. Nebo se naučí řídit letadlo a s ním narazí do mrakodrapu. Tyto odpovědi mě však neuspokojily. A protože máme všichni stejný zdroj informací, denní tisk či televizní zpravodajství, většina mých spoluobčanů má o terorismu asi přibližně stejnou představu. Pravdou je, že se o podobné otázky příliš nezajímáme, dokud se nás nezačnou týkat osobně. Máme tedy čekat, až teroristé udělají něco našim blízkým, abychom se začali zajímat o to, co terorismus vlastně znamená? Teprve tehdy hledat odpovědi na to, proč se někdo stane teroristou, proč musel zemřít někdo z příbuzných, a také, jestli tomu nešlo zabránit? Já nechci čekat, až se něco takového stane. Kdo ano?

Když jsem si toto uvědomil, rozhodl jsem se o terorismu a boji proti němu dozvědět víc informací. Ale kde potřebné informace získat? Například ve slovníku cizích slov?

Vyhledal jsem tedy slovo terorismus a dozvěděl jsem se: „**terorismus, terorizmus**, souhrn metod hrubého zastrašování užitím násilí a síly, obvykle s politickým podtextem, zastrašování odpůrců násilnými metodami“.¹ To však pro mne není nová informace. To, že terorismus provází násilí, jsem už věděl. Nedozvvěděl jsem se ale nic o důvodu jeho existence, jeho počátku ani v čem tkví jeho nebezpečí.

Zkusil jsem tedy možnosti internetu. Zde jsem na jedné základní stránce (www.seznam.cz) zadal do vyhledavače pojem „terorismus“. A objevilo se přes 80 000 odkazů. Ač je můj zájem veliký, projít informace pod všemi odkazy je prakticky nemožné. Podíval jsem se tedy na stránky Ministerstva vnitra (www.mvcr.cz). Ve zkratce, dozvěděl jsem se, že existuje celá řada definic terorismu² (některé jsou na zmíněných stránkách uvedeny), ale víc nic. Naopak, další otázka se objevila – proč je tolik definic terorismu? Nestačila by jedna jediná? To se na uvedených stránkách nevysvětluje.

A pomůže mi nějaká definice k tomu, abych se dozvěděl, co mne zajímá? Jestli ano, tak snad taková, kterou vytvořil někdo, kdo se problémem zajímá, kdo jej zkoumá. Tím by měli být vědci. Našel jsem jejich definici a ta zní: „*Terorismus je metoda vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polotajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z idiosynkratických, kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem útoku. Okamžité lidské oběti násilných aktů jsou obvykle buď vybrány náhodně (příležitostné terče) z cílové veřejnosti, nebo záměrně (reprezentativní neboli symbolický terč) a slouží k předání zprávy. Komunikační procesy mezi teroristy (organizací), (ohroženou) obětí a hlavním terčem, založené na násilí a šíření strachu, jsou využívány k manipulaci hlavního terče (veřejnosti) tím, že se z nich stávají terče teroru, požadavků nebo upoutání pozornosti v závislosti na tom, zda jde o zastrašování, násilné donucování nebo šíření propagandy.*“³ Musím podotknout, že

¹ Slovník cizích slov pro nové století, Dialog, Český Těšín 2004, ISBN 80-85843-61-7, str. 375

² srov. Ministerstvo vnitra ČR: Obecná a legislativní definice pojmu terorismus
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

³ Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 16

pro mne, obyčejného člověka, je taková definice příliš dlouhá a komplikovaná, a přiznávám, že už v polovině jejího čtení jsem nevěděl, co bylo na začátku. Samozřejmě, mohu se pokusit naučit takovou definici nazpaměť a díky tomu potom své okolí „omračovat“ svou „znalostí“, ale ve skutečnosti nebudu rozumět vůbec ničemu.

Pochopil jsem, že musím zvolit jiný způsob hledání podstaty problému, pokud chci znát odpovědi na své otázky, ale především nalezeným odpovědím opravdu rozumět. Nejprve musím zjistit, kde a kdy se terorismus poprvé vyskytl. Definice jsou neuspokojující a nedostatečné pro mě a myslím, že i pro většinu mých spoluobčanů, kteří se dříve nebo později budou chtít dozvědět „jak to s tím terorismem vlastně je“. Proto jsem se rozhodl svou bakalářskou práci věnovat zpracování základních informací o terorismu, srozumitelnému pro veřejnost.

Cílem práce bude vymezení základních pojmů a charakteristik týkajících se terorismu jako celospolečenského a celosvětového problému, vymezení možných forem teroristického jednání a chování, stanovení základních myšlenek vedoucích k teroristickému jednání a chování, nastínění jednotlivých možností a směrů boje s terorismem. Výstupem této bakalářské práce by měla být odborně společenská charakteristika možných teroristických jednání a vymezení základních forem ochrany společnosti, s nastíněním některých dalších možností jak snížit negativní dopad teroristického jednání.

1 Terorismus – proč a jak?

1.1 *Historie, současnost, možný vývoj*

Násilí páchané na nezúčastněných osobách nebo jeho hrozba (jak terorismus popisuje slovník cizích slov) provází lidstvo celá staletí. Takové jednání nebylo ničím výjimečným v různých válkách, kterých v historii bylo víc než dost. Pokud se jedna strana domnívala, že za použití násilí či hrozby násilím přiměje protistranu k ústupkům či podvolení se, neváhala k tomu použít jakoukoli metodu. Stávalo se, že vojsko zmasakrovalo obyvatelstvo celého města – tedy civilisty, přičemž bylo zajištěno, aby se zpráva o tomto masakru dostala k dalším městům. Důvodem takového jednání bylo, aby strach z krveprolití ve vlastním městě byl silnější než touha se bránit, vlivem čehož se další města vzdala bez boje. Samozřejmě se lze setkat s příklady, kdy panovník používal násilí k udržení své moci. Ale lidé tehdy nehovořili o terorismu, protože tento pojem neznali. Avšak ani historici, když o takových činech v historii hovoří, nepoužívají toto slovo. Mluví se o teroru nebo terorizování obyvatelstva (“**teror**, lat. **1.** násilí, hrozba násilím, zastrasování; **2.** hrůzovláda, vláda násilí“).⁴

Samotné slovo terorismus se objevilo během francouzské buržoazní revoluce. Jak k tomu došlo? V roce 1793 se tehdejší revoluční francouzská vláda v čele s Maximilienem Robespierrem začala obávat o svou moc. Důvodem byla aristokracie v zahraničí, ale i podezření ze zrady části domácího obyvatelstva. Vydala proto zákonné opatření o teroru, které nařizovalo masové exekuce podezřelých zrádců. Teror se tak stal nástrojem vlády a pojem teror dostal jasný politický význam. Postupně si však teror, původně myšlený jako nástroj na potlačení podporovatelů krále a monarchie, začal vybírat krvavou daň i mezi příznivci revoluce a republiky (v průběhu revolučního teroru 30.8.1793 – 27.7.1794 bylo uvězněno na 300 000 lidí. Nejméně 17 000 z nich bylo oficiálně popraveno a další zemřeli v žalářích, často bez řádného soudu). A tak se bývalí podporovatelé těchto opatření (která

⁴ Slovník cizích slov pro nové století, Dialog, Český Těšín 2004, ISBN 80-85843-61-7, str. 375

navrhl Robespierre) začali obávat o své životy. Proto zahájili tajné přípravy na jeho svržení. Robespierre ale nemohli obvinít z teroru, protože dříve sami odsouhlasili teror jako zákonný nástroj vlády. Z tohoto důvodu vznesli proti Robespierrovi obvinění z **terorismu**, kterýžto pojem předpokládal nezákonné jednání (jednoduše řečeno teror byl zákonný, a tak vymysleli termín terorismus – ten už byl nezákonný, a proto trestný. Lhostejno že se jednalo v podstatě o totéž, motivem bylo zbavit se Robespierre a jeho příznivců). V duchu takového obvinění byli Robespierre a jeho následovníci uznáni vinnými z terorismu a 17. července 1794 popraveni. A všichni agenti a pomahači revolučních tribunálů se jako **teroristé** ocitli ve vězení.⁵

Pojem terorismus tedy byl na světě, ale ještě se nezačal užívat. Nadále se v případě násilí na civilním obyvatelstvu hovořilo o teroru, a to až do skončení druhé světové války. Za všechny příklady teroru na civilním obyvatelstvu do této doby lze uvést příklad, o kterém se sice v souvislosti s terorismem příliš často nehovoří, ale zcela určitě jej lze uvést jako jeden z nejhrůznějších. Jedná se o holocaust, kdy za druhé světové války nacistický režim vyvraždil šest miliónů Židů a nejméně půl miliónu Romů, homosexuálů, mentálně a fyzicky handicapovaných lidí a sovětských zajatců, v zájmu dosažení vytýčeného cíle tzv. čisté rasy.⁶

Se slovem terorista to bylo trochu jinak. „Ke konci 19. století se slovo terorista z původního označení někoho, kdo jménem státu provádí nespravedlivé exekuce, změnilo na označení jednotlivce, který je spíše spojován s násilím proti státu.“⁷ Důvodem této změny byly události v Rusku a Francii. Ruští a francouzští anarchisté chtěli přivodit politické změny ve státě, a tak začali používat pistole a pumy (výbušniny) k útokům na vládní ministry, členy parlamentu a soudní úředníky s cílem vnést strach do řad státních úředníků a zákonodárců.⁸ A i když se o tom nikde nepsalo, ve stejném smyslu jako se změnilo označení teroristy, bylo

⁵ srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 10-11

⁶ srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 93

⁷ Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 11

⁸ srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 11-12

nutné změnit i původní chápání a význam slova terorismus. Důvod si lze vysvětlit na několika příkladech.

Jestliže například hovoříme o lékařích, potom se jejich prací rozumí lékařství neboli medicína (samozřejmě obecně), pokud hovoříme o prodávácích, pak oborem jejich činnosti je obchod. A stejně tak, pokud hovoříme o teroristech, jejich „prací“ je terorismus.

Druhá světová válka sehrála ve vývoji terorismu poměrně důležitou roli. V jejím průběhu se totiž ukázalo, že civilní osoby mohou být legitimním cílem násilí a teroru (jak ukazuje výše zmíněný příklad). Druhá světová válka také otevřela dveře pro nacionalistické i komunistické revoluce, které proběhly zejména v Asii, v následku kterých se zhroutil do té doby koloniální svět a začaly vznikat tzv. rozvojové země. Tyto boje za národní osvobození ovlivnily vývoj terorismu v tom smyslu, že mu poskytly zázemí pro ideály, strategii, taktiku a také pro testování zbraní. Teroristé se v těchto případech vlastně stali národními hrdiny, v důsledku čehož pak mohli získat velké množství následovníků po celém světě.⁹

Nezůstalo však pouze u národněosvobozeneckých bojů. Postupem času se začalo ukazovat, že někteří lidé neváhají použít teroristické metody k uspokojování svých soukromých potřeb. Terorismus, dosud většinou spojovaný s politickými cíli, se začal přenášet i do jiných oblastí lidského života. Například teroristické akce vedené snahou o propuštění vězněných osob, získání finančních prostředků anebo snahou o prosazení náboženských ideologií (v současnosti asi nejznámější forma terorismu spojená s islámskými fundamentalisty). Terorismus začal překračovat hranice jednoho státu a stal se problémem přímo celosvětovým.

Svou úlohu zde sehrál rozvoj komunikačních technologií (televize, rádio, tisk, internet). Teroristé mohou svými akcemi vystrašit daleko větší množství obyvatel a tím svým způsobem i ovlivňovat veřejné mínění (má to však i „kladnou stránku“ – již není potřeba vyhladit celé město). Zpráva o jejich akcích se rozšíří daleko rychleji – zprávy nejen

⁹ srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 122-123

o teroristických akcích se nešíří dny a týdny na poměrně malou vzdálenost, ale minuty nebo hodiny, přičemž za takto krátkou dobu stačí obletět „celý svět“.

Také vývoj v oblasti zbraní nelze v souvislosti s vývojem terorismu opomíjet. Dříve používané pumy a nálože byly proti dnes používaným výbušninám či granátům daleko méně účinné. Do úvahy dnes přicházejí i daleko nebezpečnější a především nesrovnatelně účinnější zbraně chemické, biologické či jaderné zbraně. Ty patří k těm nejznámějším.

A pokud jde o budoucnost? Zde se domnívám, že používání střelných zbraní a výbušnin, jakožto dnes nejrozšířenějšího arzenálu používaného teroristy, bude přetrvávat. Jsou totiž relativně levné a zdaleka nejlépe dosažitelné. Co se však bude asi muset v nedaleké budoucnosti změnit, alespoň dle mého názoru, je pohled na samotný akt teroristického násilí nebo jeho hrozbu.

V současné době je násilí vnímáno, lépe řečeno já jej vnímám, jako akt, při němž dochází k fyzické nebo psychické újmě na člověku (ale třeba i na zvířeti), případně ničení cizího majetku. Výše zmíněné pojetí uvedené ve slovníku cizích slov považuji za poměrně přesné.

Problém však nastává díky naší závislosti na počítačích. V nich uchováváme (nejenom jednotlivci, ale i státní instituce) stále větší množství informací, které mohou být natolik důležité, že jejich získání a následné použití cizími osobami by mohlo pro původní majitele znamenat vážné nebezpečí či ohrožení (pro jednotlivce takovou informací může být heslo k bankovnímu účtu a z toho plynoucí potíže s nedostatkem finančních prostředků. U státu jde o různé utajované informace a s jejich vyzrazením spojené nebezpečí).

Také stále více činností přenecháváme počítačům. Například lze přes počítač ovládat soustavu přehrad, ale také vojenskou jadernou základnu (i kdyby se mělo jednat o pouhé zvednutí závory či vyřazení bezpečnostních systémů). Příkladů je opravdu mnoho. A právě v této souvislosti se již setkáváme s pojmy jako násilné vniknutí do systému. Je to však stejné násilí, jaké jsme vnímali celé věky? Umírají při takovém násilí lidé? Odpověď je nikoliv. A přesto následky takového násilí mohou být pro vládu, stát, ale i jednotlivce životu nebezpečné.

1.2 *Charakteristické znaky*

Možná bylo zarážející, proč jsem v pohledu do historie neuváděl příklady teroristických akcí, případně nějaké podrobnosti. A že takových akcí nabízí historie opravdu nepřeborné množství. Nebyl však k takové činnosti důvod. Je to dáno tím, že teroristické útoky jsou si vlastně v mnoha ohledech velice podobné, proto lze mluvit o znacích, které jsou pro terorismus charakteristické. Některé věci vyplývají z předchozího textu, přesto je však s ohledem na název podkapitoly připomínám.

Jedná se o činy, které se vyznačují brutalitou a bezohledností. Úcta k lidskému životu či materiálním hodnotám není vlastně žádná. Má to svůj účel, neboť snahou je vyvolat co největší psychologický účinek. Taktéž násilí, které teroristické akce provází, není většinou vynuceno okolnostmi, ale je s ním již dopředu počítáno tak, aby pocit strachu a ohrožení pocítoval pokud možno co největší počet lidí. Na pozadí atmosféry strachu a společenského napětí jsou pak realizovány psychologické operace a manipulace, jejichž výsledkem má být dosažení předem stanovených cílů celé teroristické akce, přičemž tyto skutečné cíle mohou být a mnohdy jsou velice pečlivě tajeny.

Čím je teroristická akce dramatičtější, brutálnější, rozsah a následky větší, tím je také pravděpodobnější, že neunikne zájmu sdělovacích prostředků, čímž se vytvoří předpoklady pro možnost ovlivňovat veřejnost v souladu se záměry teroristů. To, jak budou masmédia o celé akci informovat, je pro teroristy velice důležité. Dá se říci, že práce médií je v tomto ohledu jedním z rozhodujících faktorů. Z tohoto úhlu pohledu lze terorismus považovat za určitou formu psychologické války, jejíž účinek je závislý právě na zájmu sdělovacích prostředků.

V neposlední řadě se teroristické akce vyznačují tím, že bezprostředně působí na osoby, které ve své podstatě nemají s cílem celé teroristické akce nic společného a taktéž jeho dosažení nemohou svým bezprostředním jednáním nijak ovlivnit. Jsou to již několikrát zmiňovaní civilisté. Jde o velice promyšlený taktický krok. Prostřednictvím těchto nezúčastněných osob (rukojmích), které nemohou na první pohled nic pro teroristy udělat, lze vyvíjet tlak na orgány, v jejichž moci je uspokojit požadavky teroristů v souladu s cílem jejich

akce. Vše je pak umocňováno prostřednictvím sdělovacích prostředků. Pokud není zájem sdělovacích prostředků dle teroristů dostatečný či jejich požadavky nejsou odpovědnými orgány plněny dle jejich pokynů, potom teroristé neznají slitování a rukojmí se stává pouhou věcí, která může posloužit teroristům k jedinému účelu – získání potřebného zájmu či splnění požadavku.¹⁰

1.3 Cíle terorismu

Jak už bylo řečeno, cíle teroristů mohou být velmi různorodé. V podstatě si mohou vybrat za cíl cokoli, počínaje změnou politiky vlastního státu a konče například získáním finančních prostředků. Někteří teroristé mohou chtít jen poukázat na to, že existují a je třeba s nimi do budoucna počítat. Ke svým činům se veřejně hlásí, přičemž se poměrně často stává, že se k jedné teroristické akci přihlásí i několik teroristických skupin. A naopak skupina, která celou akci provedla, se zrovna nepřihlásí, protože jejím cílem je něco jiného. Přesto však může někoho zajímat (mne tedy ano), zda lze nějak obecně stanovit cíle teroristů. Proč se takového jednání vůbec dopouští? Podle O. Krejčího existuje několik hlavních cílů terorismu – reklamní cíl, jednorázový násilný akt a strategický cíl.¹¹

1.3.1 Reklamní cíl

Teroristé chtějí na sebe upozornit, sdělit světu, že existují, mají určitý program a vůli jej uskutečnit. Dosáhnout takového cíle je v dnešní době poměrně jednoduché. Sdělovací prostředky mnohdy dychtící jen po dramatických a pokud možno drastických zprávách za účelem vyšší sledovanosti v tomto směru teroristům přímo vychází vstříc.

¹⁰ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 4

¹¹ srov. Krejčí, O.: Mezinárodní terorismus, Mezinárodní politika, ročník XX, číslo 11/96, ISSN 05437962, str. 20

1.3.2 Jednorázový násilný akt

Jedná se o dosažení konkrétních cílů, jako například zničit určitý objekt či objekty, kterými mohou být lidé, ale i věci nehmotné (budovy, vozidla). Účelem pak může být zastrášení politické moci nebo nátlak na politickou moc. Může se však také jednat o akci sloužící k vlastnímu posílení, například doplnění výzbroje, získání financí nebo osvobození svých spolubojovníků.

1.3.3 Strategický cíl

Teroristé své akce provádějí se snahou destabilizovat režim. Mají zato, že svými akcemi vyprovokují protivníka, většinou státní moc, k opatřením, která budou pro místní obyvatelstvo nepřijatelná (například násilné či represivní odvetné akce). Následkem pak může být revoluční vzpoura mas.

Podle mého názoru lze do jisté míry s takovým dělením souhlasit, pokud jde o základní rozdělení možných cílů terorismu. Ale ne bezvýhradně. Zejména vymezení strategického cíle by mělo být jiné. Soustředit se pouze na snahu o destabilizaci režimu se mi jeví na obecné dělení až příliš jednoznačné. Naopak, takové vymezení by mělo být poněkud volnější, s přihlédnutím k významu slova strategie („**strategie**, řec. dlouhodobý záměr činnosti k dosažení určitého cíle“).¹² Kam bychom například zařadili v současnosti jednu z nejznámějších forem terorismu, jakým je náboženský terorismus? Zmíněné rozdělení takové zařazení neumožňuje, přičemž, dle mého názoru, se jedná právě o strategický cíl.

¹² Slovník cizích slov pro nové století, Dialog, Český Těšín 2004, ISBN 80-85843-61-7, str. 352

1.4 Teroristické metody a používané zbraně

Jestliže už víme, jaké cíle (obecné) mohou teroristé mít, víme, jaké jsou charakteristické znaky terorismu, přichází na řadu také z hlediska přímého ohrožení zásadní otázka. Jakými zbraněmi a jak nás vůbec teroristé mohou ohrozit?

Určit zcela přesně, jaké zbraně při konkrétních akcích teroristé použijí, samozřejmě není možné. Při jednotlivých akcích mohou teroristé použít více druhů zbraní a také více než jednu metodu. Použité metody a zbraně mohou například souviset s cílem, kterého chtějí teroristé dosáhnout, nebo s objemem finančních prostředků, který mají teroristé k dispozici. Je zajímavé si povšimnout, že u některých používaných metod nemusejí být v době útoku teroristé vůbec přítomni, jiné zase osobní přítomnost, alespoň některých z nich, vyžadují.

Pro získání základních informací považuji za nutné uvést alespoň ty nejznámější způsoby práce, přičemž z nich už případné kombinace používaných metod a zbraní vyplývají. V zásadě lze teroristické metody dělit na klasické a moderní.¹³

1.4.1 „Klasické teroristické metody“

Velice zjednodušeně lze říci, že při těchto metodách využívají teroristé zbraně, které můžeme označit jako tradiční, tedy výbušniny, střelné zbraně a různé typy tzv. chladných zbraní (například sečné a bodné zbraně).

1.4.1.1 Střelba, použití sečných a bodných zbraní, ubití

Tato metoda je téměř vždy namířena proti živým osobám. Mohou to být zcela anonymní občané, ale také konkrétní osoby (např. politici, žurnalisté), případně skupiny osob

¹³ srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

či národ (např. vojáci, policisté, Izraelci) nebo oficiální zahraniční hosté. Pro teroristy taková akce znamená, že někteří z nich musí být na místě přítomni.

1.4.1.2 Výbuchy pum, raketové útoky a založené požáry

Je možné další členění, které spočívá v tom, jestli výbuch (útok, požár) působí vlastní ničivou silou na konkrétní místa, anebo ničivá síla iniciuje další ničivou činnost. V prvním případě se může jednat o útoky na náhodně vybrané objekty či situace, nebo naopak na konkrétní místa či situace, kde se sdružuje větší množství lidí (např. školy, sportoviště, zábavní parky, hotely), případně může jít o objekty jinak významné (například železnice, ropovody, elektrárny).

Ve druhém případě takovým objektem mohou být například chemické provozy, jaderné elektrárny, ropné plošiny či vodní nádrže (protržení hráze). Díky užití nástražných výbušných systémů, časovaných náloží apod. nemusejí být teroristé na místě útoku vůbec přítomni.

1.4.1.3 Únosy, braní rukojmí

Může jít o únosy zcela náhodně vybraných jedinců nebo naopak osob velmi konkrétních, přičemž se nemusí jednat o klasický únos, lze například obsadit celou budovu a v ní přítomné osoby držet jako rukojmí. Tyto metody jsou většinou spojené s dalšími požadavky. Zveřejnění požadavků prostřednictvím sdělovacích prostředků, propuštění určitých vězněných osob. Ale i finanční požadavky, kdy získané finanční prostředky mohou být samotným cílem akce, ale také mohou znamenat získání financí pro jinou teroristickou akci.

1.4.1.4 *Různé formy násilí na turistech*

Mohou být kombinací výše uvedených metod, přičemž motivem může být snaha o získání výkupného anebo snaha poškodit ty státy, pro které je cestovní ruch významným zdrojem příjmů.

1.4.1.5 *Jiné*

Některé další metody mohou souviset s útoky na specifické cíle, jakými mohou být například restaurace McDonald, útoky na osoby nosící kožichy ze zabitých zvířat, na laboratoře, kde se provádějí pokusy na zvířatech. Další metody mohou souviset s cílem vyvolat zmatek v době konání voleb či referend, případně se může jednat o takovou akci, kdy díky šíření poplašné zprávy a následnému zmatku dojde k ušlapání či zranění lidí. Mezi klasické teroristické metody se řadí též používání dopisních bomb.

1.4.2 „Moderní teroristické metody“

Souvisejí s rozvojem vědy a techniky. Hovořit o těchto metodách můžeme například v souvislosti s užíváním zbraní hromadného ničení nebo prostředků, které se zbraním hromadného ničení svými účinky přibližují (superterorismus). Patří sem také elektronický terorismus.

1.4.2.1 *Jaderné technologie*

Získat jadernou zbraň může být značný problém, nikoli však nepřekonatelný. Zejména v zemích bývalého SSSR je poměrně dostatečné množství vědeckých kapacit, které díky svému špatnému materiálnímu zabezpečení mohou být lákavým a především dostupným potenciálem pro výrobu takové zbraně. Jaderný materiál lze zakoupit na černém trhu či ho uloupit z úložišť vyhořelého odpadu. Ochuzený uran lze nalézt například v Kosovu, kde munici s tímto materiálem používala vojska NATO. K výrobě jaderných zbraní však nestačí

mít k dispozici vyhořelé palivo a vědecké kapacity. Naopak, výroba a skladování jaderných zbraní jsou technologicky náročné a pohyb materiálů i komponent je celosvětově sledován. Není to však nemožné. To, že jaderné technologie lze získat, ukazují například Severní Korea a Írán. Přesto se však zneužití jaderných technologií v oblasti terorismu prozatím jeví jako nejméně pravděpodobné.¹⁴

1.4.2.2 Biologické technologie

Biologickými technologiemi rozumíme živé patogenní organismy nebo infekční materiály, které mohou způsobit onemocnění či smrt lidem, zvířatům nebo rostlinám. Jejich účinek je závislý na mnoha podmínkách. Jedná se však o technologie, které jsou pro účely terorismu mnohem dostupnější než jaderné technologie. Například v roce 1992 stoupenci náboženské sekty Óm Šinrikjó měli v plánu koupit v africkém Zairu bakterie eboly. Naštěstí v Zairu tehdy žádná epidemie nezuřila, ale sektu to neodradilo a při teroristickém útoku použila zbraně chemické.¹⁵

1.4.2.3 Chemické technologie

Chemické technologie znamenají použití otravných látek, nejčastěji ve formě plynu, aerosolu, prášku či kapaliny, které znamenají pro protivníka vyřazení z boje, v horším případě smrt. Do těla mohou pronikat dýchacími cestami, sliznicemi, zažívacím traktem či pokožkou. Látky potřebné pro výrobu chemických zbraní jsou poměrně dostupné a levné, přičemž tyto látky jsou špatně detekovatelné. Právě chemické technologie, konkrétně nervový plyn sarin,

¹⁴ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 9
srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

¹⁵ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 10
srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

nakonec použila po nezdařeném pokusu o získání viru eboly sekta Óm Šinrikjó. V roce 1995 jej vypustila v tokijském metru. Zemřelo 12 osob, několik tisíc jich bylo zraněno.¹⁶

1.4.2.4 Jiné

Jako další zbraně lze využít různé průmyslové jedy, chemikálie či bakterie, které jsou relativně snadno dostupné. Mezi další zneužitelné zbraně řadíme různé radiologické či zvukové zbraně. V rámci elektronického (kybernetického) terorismu, ale nejen zde, se pak stále častěji hovoří o počítačových technologiích. Útoky nebo hrozby útokem na počítačové sítě představují nebezpečí zejména pro západní společnost, která se na počítačové sítě spoléhá čím dál víc. Prostřednictvím počítačů lze vyřadit rozvod elektrické energie v celých regionech, získat citlivá data o osobách, peněžních účtech, ale například také ovládnout zbraňové systémy armády. Nemusí se však vždy jednat o hrozbu tohoto směru. Počítačová síť internet představuje i poněkud jiný problém. Na internetu lze nalézt celou řadu návodů na výrobu různých zbraní, počínaje Molotovovým koktejlem a konče konstrukcí pum.¹⁷

1.5 Základní typy terorismu

Již samotný nadpis podkapitoly naznačuje, že bude věnovaná informacím o různých typech terorismu. Proč je však tato věc zdůrazněna? Je to proto, že pokud jsme předchozímu textu věnovali alespoň částečnou pozornost a přemýšlíme o celé věci, určité typy nás již mohou napadnout. Zjednodušeně řečeno, základní typy terorismu lze vymezit dle oblastí či míst (oblastí či místem může být stát či více států, ale třeba také víra), ve kterých dochází

¹⁶ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 10
srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

¹⁷ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 9
srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

k projevům terorismu. Přidáme-li k tomu možné cíle teroristů a také používané metody a zbraně, můžeme si již zcela samostatně některé typy terorismu určit. Vzhledem k tomu, že se terorismus stále vyvíjí a teroristé velice „umně“ využívají rozvoje vědy a techniky, nebudeme při zcela laickém určování základních typů terorismu tak daleko od pravdy.

Tak například, vezmeme-li do úvahy terorismus nebo teroristickou akci, která se dotýká území nebo občanů více než jednoho státu, lze takový terorismus označit jako mezinárodní. Obdobně to platí, když teroristické metody využívá státní moc k udržení své pozice ve státě. Mluvíme o státním terorismu.

Lze namítnout, že takto laicky nelze postupovat. Avšak praxe ukazuje, že ani odborníci při svých diskuzích nejsou jednotní. Ačkoliv se mnoho odborníků snažilo o smysluplnou, systematickou typologii terorismu, jejich snaha nebyla korunována úspěchem. A právě vzhledem ke skutečnosti, že se terorismus neustále vyvíjí a mění, nelze předpokládat, že v dohledné době bude vytvořena systematická typologie terorismu. V odborné literatuře je uváděno mnoho typů terorismu, používá se různých přívlastků, což je dáno snahou hodnotit terorismus z různých hledisek, ale to ze systémového hlediska vede spíše ke zkreslení.

1.5.1 Nejčastěji uváděné typy¹⁸

Pro rychlou orientaci je možné uvést některé typy terorismu, se kterými se lze s vysokou pravděpodobností setkat ať už při sledování televizního zpravodajství či četbě denního tisku.

¹⁸ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 6-8

1.5.1.1 Mezinárodní terorismus

„Mezinárodní terorismus je takový, jehož důsledky se týkají území či občanů více než jednoho státu.“¹⁹ O mezinárodním terorismu můžeme hovořit, je-li uneseno letadlo, ve kterém jsou občané více než jednoho státu, nebo je-li teroristický útok veden na diplomatickou misi. O mezinárodní terorismus se jedná také v případě, kdy určitý stát podporuje nějakou teroristickou skupinu či organizaci v jiném státě.

1.5.1.2 Vnitrostátní terorismus

Vnitrostátní terorismus se týká občanů či území jediného státu a jeho důsledky nepřesahují hranice tohoto státu. Příkladem může být atentát na určitého politika za účelem změny na domácí politické scéně.

1.5.1.3 Státní terorismus

K němu dochází, když státní moc využívá terorismus proti svým oponentům. Jde například o situace zastrasování a útlaku vlastního obyvatelstva, a to vůči určité skupině (disidenti, národnostní menšiny) anebo celé populaci. Není potom výjimkou, kdy jsou vydávány zákony, které dovolují, za stanovených podmínek, nejenom mučení, ale i zabíjení obyvatelstva policií nebo armádou, přičemž vše je zdůvodňováno snahou o udržení pořádku ve státě. Důvodem je snaha režimu udržet si moc.

1.5.1.4 Subverzivní (podvratný) terorismus

Subverzivní terorismus je terorismus vedený proti držitelům moci. Tento terorismus je typický například pro období studené války.

¹⁹ Němec, M.: Organizovaný zločin, 1. vydání, Naše vojsko, Praha 1995, ISBN 80-206-0472-3, str. 93

1.5.1.5 Sociální terorismus

Důvodem teroristického jednání může být špatná sociální situace, způsobená například neutěšenou ekonomickou situací. Je typický zejména pro krajně levicově zaměřené teroristické organizace.

1.5.1.6 Ekonomický terorismus

Je to vlastně používání ekonomiky k oslabení určitého subjektu, kterým může být stát, vláda, ale i sociální skupina. V důsledku pak může vést ke kolapsu státní ekonomiky a následně k rozpadu politické moci.

1.5.1.7 Extremistický terorismus

Může se objevit na základě činnosti krajně levicových nebo náboženských hnutí a skupin. Ideologie takových hnutí a skupin se velice často vyznačuje nesnášenlivostí až nenávistí vůči jiným etnickým skupinám.

1.5.1.8 Ekologický terorismus

Lze se setkat i s názvem ekoterorismus. Důvodem jednání je ochrana přírody, přírodních zdrojů či životního prostředí, tedy vlastně jde o všeobecně pozitivně vnímané důvody. Avšak způsob, kterým se snaží určité skupiny těchto cílů dosáhnout, je v rozporu s legislativou většiny států.

1.5.1.9 Náboženský terorismus

V současnosti jedna z nejznámějších forem terorismu. Motivací je zde snaha o prosazení náboženských ideologií, které mohou být do určité míry i součástí státní či sociální politiky daného státu. Pravděpodobně nejzávažnější a nejnebezpečnější formou

náboženského terorismu je islámský terorismus, který se projevuje nejen v regionálních konfliktech, ale i v celosvětovém měřítku, a představuje velice závažnou bezpečnostní hrozbu současnosti.

1.5.1.10 *Kriminální terorismus*

Rozlišit, kdy se ještě jedná o klasickou kriminální činnost a kdy již hovoříme o kriminálním terorismu, je velice obtížné. Hranice v tomto případě je velice úzká a záleží na mnoha dalších okolnostech celého činu či akce. Velice zjednodušeně lze říci, že o kriminálním terorismu hovoříme tehdy, jsou-li v kriminálním činu přítomny charakteristické znaky terorismu.

1.5.1.11 *Narkoterorismus*

Jedná se spíše o místní války vedené narkobarony přímo mezi sebou nebo proti politickému systému, který se snaží potlačit drogový průmysl. Při těchto bojích se teroristické metody používají naprosto běžně, výsledkem jsou tisíce mrtvých. Díky obrovským finančním částkám získaných obchodem s drogami si tyto boje může narkomafie dovolit. Tento druh terorismu je příznačný zejména pro některé jihoamerické země.

1.5.1.12 *Elektronický terorismus (kybernetický)*

Zde se naplno projevuje technický pokrok. Díky rozvoji sítě internet je možné při poměrně nízkých nákladech pracovat na velké vzdálenosti. Informační či počítačové sítě, různé elektronické systémy, to vše lze využít ve prospěch naplánovaného cíle. Tím může být například získání finančních prostředků, ale i přístup k utajovaným informacím nebo politická destabilizace.

1.5.1.13 Jaderný terorismus

Je spojován se snahou o získání jaderného materiálu či obchod s ním. Účelem je vytvoření jaderných zbraní.

1.5.1.14 Superterorismus

O superterorismu se hovoří v případě zneužití zbraní hromadného ničení nebo prostředků, které se zbraním hromadného ničení svými účinky přibližují. Může se tak jednat o jaderné, radiologické, chemické, biologické či jiné zbraně. Příkladem je tragédie, která se stala v roce 1995 v tokijském metru, na které zaútočili náboženští fanatikové chemickými zbraněmi.

1.5.1.15 Konvenční (klasický) terorismus

Konvenčním, klasickým terorismem rozumíme používání konvenčních, klasických prostředků a metod, které teroristé při svých akcích používají. Jedná se například o střelné zbraně, výbušniny nebo v případě metod držení rukojmí, únosy.

1.5.1.16 Nekonvenční terorismus

Je poměrně novým typem terorismu, při kterém teroristé používají metody a prostředky, jež nelze nazývat konvenčními. Jedná se o případy, které bychom zařadili do superterorismu, nebo používání prostředků informační a psychologické války.

1.5.2 Typy podle motivace

Některé snahy o typologii terorismu často slučují kritéria motivace, aktérů, rozsah a způsob provádění akcí, což může být zavádějící. Pro základní stanovení hrozeb a prevenci

se jeví jako vhodné stanovit motivaci teroristů, díky čemuž pak lze vypracovat typologii terorismu, která bude obsahovat i takové formy terorismu, jejichž cíle nejsou politické.²⁰

1.5.2.1 *Terorismus kriminální*

Hlavní motivací teroristické akce je získání osobních materiálních výhod.

1.5.2.2 *Terorismus patologický*

Teroristická akce je vedena zejména z důvodu psychického sebeuspokojení.

1.5.2.3 *Terorismus politický*

Lze nazývat též ideologický. Teroristé nehledají přímé materiální výhody. Teroristická akce je provedena z kolektivních pohnutek.

1.6 *Je tedy možné vytvořit celosvětově uznávanou definici terorismu?*

Jestliže známe historii terorismu, víme, jaké jsou jeho charakteristické znaky, jaké mohou být cíle terorismu, orientujeme-li se v některých teroristických metodách a také jsme už četli o typech terorismu, je čas zamyslet se nad tím, jak terorismus definovat.

Pro pochopení značné složitosti pojmu terorismus není nutné se zabývat způsobem, jakým jsou teroristé organizováni. Zda útočí pouze ve skupinách, nebo zda jsou jinak organizováni (ve smyslu polovojenské organizace).

²⁰ srov. Ministerstvo vnitra ČR: Typologie a metody terorismu

Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

Je tedy zřejmé, že definovat terorismus, aby taková definice platila vždy, všude a za všech okolností, není možné.

Jak je patrné z předchozího textu, postupem času se terorismus stal problémem celosvětovým. A to je jeden z mnoha důvodů, proč není možné jednoduše terorismus definovat. Každý stát totiž hájí především své zájmy. V první řadě záleží na konkrétním státě, lépe řečeno vládě, ale také na dané společnosti, jak bude na problematiku terorismu nahlížet. Zda bude terorismus vnímat jako zlo, anebo boj za svobodu. Dalším problémem je, že toto nahlížení se může z nějakého důvodu (nespokojenost obyvatel s vedením země, charismatická osobnost, vládní převrat...) změnit.

Hovoříme-li například o zemích Evropské unie a USA, ani tyto země se v definici terorismu neshodují. Zde se definování terorismu může lišit v závislosti na právním řádu jednotlivých zemí. A pokud hovoříme o právu, je nutné zmínit další rozkol, který se objevil. V zásadě jde o to, jestli terorismus definovat přímo anebo vymezit skutky, které budou považovány za terorismus. A celou řadu dalších problémů jsme ještě nezmínili.

Pokud chceme stanovit definici terorismu, musíme si určit, pro koho je taková definice určena (odborníci či veřejnost). Pro jaké území (jeden stát či více států), pro jaké účely (věda, zákony, nařízení, vyhlášky, smlouvy...) by měla taková definice platit. Také je možné zvážit, v „jakém oboru“ chceme terorismus definovat (ekoterorismus, narkoterorismus...), případně zda budeme brát v úvahu používané zbraně (chemický, jaderný).

Zjišťujeme, že žádná definice nám nepomůže pochopit podstatu problému. V tom lepším případě nám ukáže jeho část, nikoli však celek. A pokud chceme i takovou definici pochopit, potom je nutné mít alespoň základní znalosti (alespoň ty uvedené v předchozích podkapitolách). Máme-li takové znalosti, nepotřebujeme ale definici.

Celá bakalářská práce má o terorismu informovat veřejnost. Ztotožňuji se s chápáním terorismu, které uvádějí autoři knihy Terorismus a my, a proto budu citovat. V této publikaci je terorismus v nejobecnější rovině chápán „jako forma organizovaného násilí, obvykle

zaměřeného proti nezúčastněným osobám, za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů“.²¹

S využitím znalostí získaných v předchozích podkapitolách víme, že forma, nebo-li způsob jednání, je popsána v kapitole 1.4 Teroristické metody a používané zbraně. Pokud jde o slovo „organizovaného“, zde význam chápeme jako připraveného, tedy předem promyšleného a naplánovaného jednání. Informace o násilí, provázející teroristické akce, byly také zmíněny v předchozím textu. Vysvětlení účelů dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů lze nalézt v kapitole 1.3. Cíle terorismu jsou uvedeny v podkapitole 1.5.2. Typy terorismu podle motivace autoři definice potvrzují.

Určité výhrady však mám k části definice „obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám“. Zde se domnívám, že by bylo vhodnější přidat slovo „původně“, takže tato část by potom zněla: obvykle zaměřeného proti původně nezúčastněným osobám. Jde mi o to, že v případě zahájení teroristického útoku se původně nezúčastněné osoby stávají osobami zúčastněnými. To proto, že osoby, které v prvopočátku nemají s teroristy nic společného, neznají a nezajímají je jejich cíle, nechtějí je řešit – jsou nezúčastněné, jsou v případě teroristického útoku zataženy do věci, kterou hodlají teroristé řešit, a stávají se tak osobami zúčastněnými. Příkladem může být únos letadla. Do únosu jsou cestující osobami nezúčastněnými, po zahájení teroristické akce se stávají osobami zúčastněnými. Teroristé jejich prostřednictvím mohou vyvíjet tlak na orgány, jež mohou jejich požadavky splnit (například, že budou cestující postupně popravovat).

Proto se domnívám, že pro účel této bakalářské práce lze terorismus vnímat jako **formy organizovaného násilí, obvykle zaměřené proti původně nezúčastněným osobám, za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů.**

²¹ Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 3

2 Boj s terorismem

Nyní víme, že terorismus je vnímán jako celosvětový a celospolečenský problém. A stejně tak je třeba chápat i boj proti němu. Mezinárodní spolupráce je v oblasti boje proti terorismu přímo nutností. Bohužel ne vždy můžeme hovořit o opravdové spolupráci. Již výše byl zmíněn problém různosti pohledů některých států na celou problematiku. To je také jeden z hlavních důvodů, proč není možné předpokládat, že boj s terorismem bude v dohledné době ukončen. Naopak, tento boj je a bude náročný, a to jak časově, tak i finančně. Finance jsou dalším problémem. To však není třeba nijak zdůrazňovat. Co naopak je nutné si uvědomit, je skutečnost, že ani v demokratických zemích neexistuje bezvýhradná shoda ve všech ohledech týkajících se problematiky boje proti terorismu.

Na předchozích stránkách bylo uvedeno, že každá země se snaží hájit především své zájmy. Příkladem může být situace vzniklá před několika lety v Iráku, v zemi, kde donedávna platil diktátorský režim. Za vlády Saddáma Husajna irácké bezpečnostní a vojenské složky používaly teroristické metody proti odpůrcům režimu nejenom na území Iráku, ale i za jeho hranicemi.²² Přesto ne všechny státy měly stejný názor na to, jak se s tímto diktátorským režimem vypořádat. A rozpory byly i mezi spojenci v rámci NATO, konkrétně především mezi USA a Francií.²³ I přes neshody však lze konstatovat, že určitá mezinárodní spolupráce v oblasti boje proti terorismu existuje, o čemž svědčí poměrně značný počet uzavřených mezinárodních dohod v této oblasti.

Samozřejmě, že žádný stát, ani vláda nezveřejňuje, jak přesně proti terorismu bojuje. Neuveřejňují se konkrétní operace, opatření či metody. Důvod je nasnadě – zveřejněním těchto informací by takové postupy přestaly být účinné.

²² srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 355

²³ Wikipedie, internetová encyklopedie: George W. Bush
Dostupné z: < http://cs.wikipedia.org/wiki/George_W._Bush >
[staženo 1. srpna 2006]

Je zřejmé, že jeden člověk nebo jedna instituce (například vojsko) by v takovém boji sami neobstáli. Je třeba součinnosti mnoha složek, které se v tomto ohledu boje účastní, zjednodušeně můžeme hovořit o oblastech, ve kterých je boj proti terorismu realizován. Konkrétně se jedná o oblasti zpravodajské, právní, vojenské, policejní, preventivních opatření, civilní ochrany, politické a některé další.²⁴

2.1 Oblast zpravodajství

Zpravodajské služby mají v boji proti terorismu jednu z nejdůležitějších úloh. Specifikum zpravodajských služeb je právě v tom, že, zjednodušeně řečeno, zjišťují informace o aktivitách, které by ve svém důsledku mohly narušit bezpečnost země či občanů státu, v němž zpravodajská služba působí. V ještě jednodušší formě pak lze říci, že zpravodajská služba působí jako jakási prevence. V oblasti terorismu zpravodajské služby mohou zjišťovat informace o osobách, skupinách či organizacích, které jsou buďto podezřelé nebo přímo označené za teroristické či takové jednání nějakým způsobem podporují.

Velice důležitou roli hrají zpravodajské služby v mezinárodním úsilí v boji proti terorismu. Ačkoli se státní orgány či vláda zaváží nějakou mezinárodní smlouvou ke spolupráci, mnohdy zůstává jen u tohoto závazku, přičemž k praktické spolupráci pak již nedojde anebo je velice omezená. Jako daleko účinnější se ukazuje tzv. neoficiální spolupráce, kdy si informace předávají zpravodajské, ale i policejní orgány při neformálních příležitostech. V konečném důsledku totiž není důležité, jakou cestou se určitá informace získala, ale právě to, že získána byla.²⁵

Specifickou roli v oblasti zpravodajských služeb mají jejich jednotlivé složky. Ty se zabývají přímou likvidací teroristů. V některých zemích mají řekněme oficiální statut, jinde pracují mimo platné právo oné země.

²⁴ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 383-384

²⁵ srov. Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4, str. 513

Pravděpodobně nejznámější zpravodajskou službou, která takovou složku používá, je izraelský Mossad. Některé jejich akce jsou všeobecně známé, ne vždy však byly zcela úspěšné. Například únos známého nacisty Adolfa Eichmana z Argentiny v roce 1960 patří mezi ty podařené a naopak neúspěšná byla akce, při níž byl zabit marocký číšník Ahmed Bušíki v roce 1973, kterého si pracovníci Mossadu spletli s Alím Hasenem Selámím, jedním z vůdců teroristické organizace známé pod názvem Černé září, jež měla na svědomí smrt izraelských sportovců na Olympijských hrách v Mnichově roku 1972.²⁶

2.2 *Oblast právní*

To, že může být nějaká aktivita v rozporu s tím, co je obecně přijímáno za správné, ještě neznamená, že ten, kdo se této činnosti dopouští, bude nebo může být potrestán. Aby mohl být někdo za svou činnost potrestán, musí být tato aktivita označena za protiprávní. V zemích, kde existuje a je funkční právní systém, tyto činnosti vymezují zákony. Zákon stanoví podmínky, při jejichž naplnění je možné uložit určité opatření v případě prokázání protiprávní činnosti. Tímto opatřením může být například trest.

Totožné je to v oblasti terorismu. Pokud zákon některé země nezná pojem terorismus, teroristický čin či jinou formu, v níž je terorismus nějakým způsobem vymezen, nelze pak ani případné teroristické jednání potrestat. V lepším případě lze trestat činy, kterých se teroristé dopustili, přičemž tyto činy musí být označeny jako protiprávní, ne však jako teroristické (například únos, vražda...). Taktéž samotná činnost orgánů zajišťujících v konkrétní zemi boj proti terorismu musí být nějakým způsobem uzákoněna. Nelze totiž dopustit, aby pod hlavičkou boje proti terorismu byla porušována nebo zneužívána práva či zákony. Oblast právní v boji proti terorismu takové zákonné prostředí zajišťuje nebo by měla zajišťovat.

²⁶ srov. Jasovský, M.: Izraelský Mossad
Dostupné z: < <http://www.specialista.info/view.php?cislocclanku=2005091703> >
[staženo 1. srpna 2006]

Podobná situace jako v jednotlivých státech je na poli mezinárodním, kde tuto funkci plní mezinárodní právo.

2.3 *Oblast vojenská*

Vojsko již od nepaměti slouží především k obraně země. Zejména v minulosti sloužilo také k dobývání cizích území. Ve většině vyspělých zemí současnosti má armáda jako hlavní úkol stále obranu země, další její úkoly pak mohou a také jsou velmi různorodé, záleží vždy na konkrétní zemi. Může se jednat například o úkoly spojené s udržením pořádku v zemi v případě krizových či jim podobných situací nebo může být určitá část armády vyslána do jiných zemí, kde plní speciální úkoly.

Slovní spojení „obrana země“ je dosti nejednoznačné, respektive mnohoznačné, a tak má armáda v tomto ohledu poměrně široké pole působnosti.

V boji proti terorismu může armáda plnit více úloh. Součástí vojska bývají vojenské zpravodajské služby, které mohou mít podobné úkoly jako civilní zpravodajské služby, nebo jsou součástí vojska různé speciální jednotky určené pro přímý boj s teroristy, tedy i k jejich likvidaci, a to jak na území vlastního státu, tak i na území států cizích. Vojsko lze též využít při útoku na stát, který podporuje teroristy nebo na jehož území teroristická organizace operuje či má základnu, a tento stát není schopen (nebo nechce) učinit opatření, která by tomu zamezila. Příkladem takového využití vojska může být případ vojenských operací Izraele na území Libanonu v roce 2006.

2.4 *Oblast policejní*

Policie v boji proti terorismu působí spíše v konečné fázi. Dalo by se říci, že zatímco zpravodajské služby shromažďují informace o potencionálních teroristických aktivitách, které následně zpracovávají a vyhodnocují, policie na základě takových informací jedná, pokud je k tomu důvod. Je to dáno především tím, jakou roli policie ve státě má.

Není pravdou, že policie nepůsobí preventivně v boji proti terorismu, ale k vysloveně zpravodajské činnosti většinou nemá prostředky ani oprávnění. Policejní činnost tak mimo jiné spočívá ve vyšetřování, které lze považovat za základ při objasňování teroristických aktivit.²⁷ Aktivitou může být nejenom uskutečněná akce, ale například také financování či otevřená podpora terorismu.

Mezi další aktivity policejních složek lze zařadit například činnost pyrotechniků nebo počítačových specialistů, jejichž pracovní náplní je zneškodňování zbraní teroristů. V neposlední řadě pak policejní činnost spočívá v přímých zásazích proti teroristům.²⁸ Takovým zásahem může být například osvobozování rukojmích nebo zadržování teroristů.

V některých zemích zásahy provádí právě policejní složky, v jiných však složky armády. Na území některých států provádí zásah policie a mimo jeho území armáda. Není bez zajímavosti, že pokud stát disponuje jednotkami z řad policie i armády, které jsou vycvičeny na zásah proti teroristům a jsou k takovému zásahu oprávněny, může nastat situace, kdy se bude řešit, kterou z jednotek zásahem pověřit. Příkladem úspěšného zásahu policejních jednotek proti teroristům je rok 1977, kdy německá policejní protiteroristická jednotka GSG 9 v somálském Mogadišu zneškodnila teroristy na palubě uneseného německého letadla, přičemž nikdo z rukojmích nezemřel.²⁹

Neméně důležitá je v této oblasti spolupráce nejen mezi policejními orgány a ostatními institucemi zabývajícími se bojem proti terorismu v rámci jednoho státu, ale také spolupráce na mezinárodní úrovni. Ta může spočívat ve vzájemném poskytování informací a také v propojování různých policejních databází. Vznikají též různé mezinárodní pracovní

²⁷ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 26

²⁸ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 385

²⁹ srov. Záchrana v Mogadišu

Dostupné z: < <http://www.military.cz/terorismus/mogadiso.html> >
[staženo 1. srpna 2006]

skupiny pro boj s terorismem.³⁰ I zde platí, že neformální setkání v rámci těchto skupin mohou znamenat více, než výměny informací vedené oficiálními cestami.

2.5 *Oblast preventivních opatření*

S preventivními opatřeními, zavedenými mimo jiné i jako prostředek boje proti terorismu, se občané zejména západních zemí setkávají poměrně často, aniž by si to uvědomovali. Ten, kdo někdy letěl větším dopravním letadlem, se jistě s takovými opatřeními již setkal. Rentgeny na letištích jsou toho důkazem. Cestování je jednou z hlavních oblastí, kterých se preventivní opatření týkají. O pasech s biometrickými prvky, jež se postupně v některých zemích zavádějí, není třeba nijak dlouze hovořit. Je pochopitelné, že cestování je věnována zvýšená pozornost.

Pokud se má potencionální terorista podílet na akci mimo zemi, ve které právě pobývá, musí se do cílové země nějakým způsobem dostat. Nemusí jít přímo o násilnou akci, stačí, pokud se chce s někým osobně setkat. Potom lze zjistit jeho pohyb, což může být důležitá informace například pro zpravodajské služby. Samozřejmě v dnešní době je možné vést komunikaci i jinými způsoby než je osobní setkání, ale jsou situace, kdy je osobní setkání nutné. Rovněž případný materiál pro teroristickou akci je třeba určitým způsobem dopravit z místa na místo.

Dalšími preventivními opatřeními jsou různé kamerové bezpečnostní systémy, fyzická nebo jiná ochrana osob, budov či zařízení. Výčet oblastí, kde lze uplatnit preventivní opatření, by mohl být dlouhý a pravděpodobně i zbytečný, neboť většina obyvatelstva si jistě dokáže sama vyvodit, kde všude se lze s preventivními opatřeními setkat. Avšak přesné údaje o tom, jaká preventivní opatření byla kde učiněna z bezpečnostních, ale i preventivních důvodů, nejsou sdělovány. Bezpečnostní a preventivní opatření mohou být v mnoha případech totožná.

³⁰ srov. Kosek, M.: Některé příklady mezinárodní spolupráce boje proti terorismu
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/casopisy/studie> >
[staženo 1. srpna 2006]

2.6 Oblast vědeckovýzkumná

Vědeckovýzkumná činnost je považována za poměrně úspěšnou v boji proti terorismu. Aplikace nových poznatků v této oblasti do praxe, včetně zavádění nových technologií, je stále důležitější nejen pro prevenci, ale také pro eliminování následků terorismu. Příkladem takové nové technologie může být zavádění již výše zmíněných cestovních pasů s biometrickými prvky.

Vědecká činnost se týká mnoha vědních disciplín. Například v České republice v oblasti technických věd se buduje systém pro automatické monitorování kmitočtového spektra. Vědecká a výzkumná činnost se může týkat také ochrany před účinky zbraní hromadného ničení nebo zbraní, které se svým účinkem zbraním hromadného ničení podobají. Možnost detekce takových látek je více než potřebná a je tedy předmětem zájmu vědeckovýzkumné činnosti.³¹

2.7 Oblast civilní ochrany a krizového řízení

V této oblasti jde o minimalizování možných následků případného teroristického útoku. Znamená to vybudovat určitý funkční systém, který zahrnuje vybudování míst, kde se může obyvatelstvo v případě potřeby ukrýt, zajištění lékařské pomoci, případně poskytnutí prvotní pomoci obětem.³² Součástí systému je příprava postupů, jak obyvatelstvo v případě mimořádných situací informovat. Je nutné si uvědomit, že sdělovací kanály, kterými je za normálních okolností obyvatelstvo zvyklé dostávat informace (televizní a rádiové vysílání nebo telefonní spojení), nemusí být při obdobných situacích funkční.

Oblast civilní ochrany a krizového řízení či jejich zahraničních ekvivalentů se netýká jen případů teroristických akcí, ale i jiných mimořádných situací. Jimi mohou být například

³¹ Vláda ČR: Národní akční plán boje proti terorismu (Aktualizované znění pro léta 2005 – 2007)
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/dokument/index.html#bezpec> >
[staženo 1. srpna 2006], str. 47

³² srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 384

války, různé epidemie či živelní katastrofy. Krizové řízení se pak zabývá ještě širším okruhem úkolů, z nichž nejdůležitějším je zachování fungování státu.³³

2.8 *Oblast politická*

Politika je velmi obecně řečeno umění řídit stát, spravovat jej a hájit jeho zájmy vůči jiným státům.³⁴ Možná nepatřičně pak může vyznít domněnka, že nezáleží příliš na tom, kým je stát veden, důležitější je, jakým způsobem je řízen. Do určité míry to platí i pro boj s terorismem. Především platí, že každý stát se snaží hájit své vlastní zájmy. Jak již bylo výše zmíněno, i tato skutečnost znamená, že není možné na mezinárodní úrovni najít společné řešení boje s terorismem. V praxi to znamená, že každý stát si stanoví nejdříve vlastní protiteroristickou politiku a teprve potom se zajímá o to, jak bojovat proti terorismu společně s ostatními státy.

Obecně lze říci, že v oblasti politické (v rámci boje proti terorismu) se jedná o vytváření určitých podmínek či oblastí, v rámci kterých je veden boj proti terorismu. O jaké oblasti se může jednat, bylo naznačeno v předchozích podkapitolách, některé další jsou uvedeny v podkapitole následující. Zjednodušeně lze říci, že pro vedení účinného boje proti terorismu musí být vymezeno, co terorismus je, a potom určit, za jakých podmínek, jakými prostředky a kým bude boj proti terorismu veden, k čemuž musí být vytvořeno prostředí. Tento úkol přebírá vedení státu.

³³ srov. Vláda ČR: Národní akční plán boje proti terorismu (Aktualizované znění pro léta 2005 – 2007)
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/dokument/index.html#bezpec> >
[staženo 1. srpna 2006], str. 55

³⁴ Wikipedie, internetová encyklopedie: Politika
Dostupné z: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Politika> >
[staženo 1. srpna 2006]

2.9 *Další oblasti*

Může se jednat například o oblast pedagogickou, jejímž úkolem je vzdělávání a příprava specialistů pro boj s terorismem. Další může být oblast Public Relations, volně přeloženo jako vazby s veřejností. Jedná se o aktivity, které mají za úkol veřejnosti poskytovat určité informace (například místo pro poskytnutí lékařské pomoci, na jakém místě je možné se v případě potřeby ukrýt), ale také informace od veřejnosti získávat.

Neméně zajímavé je, že prostřednictvím technik a nástrojů, které jsou v této oblasti využívány, lze jistým způsobem ovlivňovat postoje veřejnosti. Zkušenosti v zahraničí ukazují, že oblast Public Relations může být podpůrným prostředkem i účinnou zbraní v boji proti terorismu.³⁵

³⁵ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 27

3 Situace v České republice

Rok 1989 znamenal pro občany Československa značné změny. Skončila éra studené války a vlády komunistické strany, započala doba demokratického režimu. O několik let později vznikla samostatná Česká republika. S pádem železné opony a ukončením doby studené války se svět do jisté míry zbavil určité hrozby, na druhou stranu to znamenalo vznik či posílení jiných hrozeb a rizik. Nebezpečí ohrožení země terorismem po roce 1989 dostalo jinou dimenzi.³⁶ Určité bezpečnostní dopady pro naši zemi také měl vstup do NATO a Evropské unie či členství v některých mezinárodních organizacích. Významný zlom nastal zejména po události, která se stala 11. září 2001 – Česká republika se stala bojující stranou ve válce proti terorismu.³⁷

3.1 *Česká republika a boj proti terorismu*

Boji proti terorismu byla věnována pozornost již před rokem 1989, ne vždy však taková, kterou bychom dnes označili za žádoucí. Například je všeobecně známo, že tehdejší Československo školilo své i zahraniční občany právě pro teroristické akce. A mělo, dalo by se říci, nadstandardní vztahy se státy, organizacemi či osobami, jejichž propojení s terorismem lze považovat za prokázané (např. Lybie, OOP či Venezuelan Ramirez Sánchez, známý spíše jako Carlos).³⁸

Rok 1989 znamenal změnu v boji proti terorismu. Někteří dřívější přátelé se stali potencionálním bezpečnostním rizikem, naopak někteří dřívější nepřátelé se stali našimi

³⁶ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 5

³⁷ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 386

³⁸ Ministerstvo vnitra ČR: Terorismus a jeho projevy v někdejším Československu a dnešní České republice Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 > [staženo 1. srpna 2006]

spojenci. Postupně začal vznikat (stále ještě vzniká) určitý aparát pro boj s terorismem. Jedná se nejenom o instituce, které jsou bojem proti terorismu pověřeny, ale také o legislativní a koncepční problematiku.

Pravděpodobně jedním z nejdůležitějších dokumentů zabývajících se koncepcí České republiky boje proti terorismu je Národní akční plán boje proti terorismu. Tento byl přijat poprvé v roce 2002 a od té doby je každoročně novelizován. Jedná se o veřejně přístupný dokument, jehož obsahem je mimo jiné výčet institucí, které se bojem proti terorismu zabývají, doplněný o základní přehled jejich kompetencí. Obsahem také bývá rozpis úkolů, které by měly být v daném období splněny.

Ale nejenom vnitřní dokumenty České republiky se zabývají otázkami terorismu. Díky členství ČR v Evropské unii, NATO, ale i některých mezinárodních organizacích (například OSN), je Česká republika vázána celou řadou dalších smluv. To se týká též oblasti práva, kde se české právo v některých případech přizpůsobuje požadavkům Evropské unie (například trestní právo, kde v trestním právu hmotném byl zaveden trestný čin teroru či trestný čin teroristického útoku, v trestním právu procesním pak zavedením evropského zatýkacího rozkazu).³⁹

Česká republika se také zapojuje v rámci mezinárodního úsilí nejen boje proti terorismu do různých zahraničních misí vojenského i nevojenského charakteru. Vojáci ČR například působili v Afgánistánu (právě zde, mimo jiných úkolů, byli vojáci armády České republiky nasazeni do bojové mise, a to poprvé od skončení 2. světové války), Řecku, Iráku, Srbské oblasti Kosova či v Bosně a Hercegovině. Příslušníci Policie (tedy nevojenská mise) působí v Bosně a Hercegovině, Makedonii či v Jordánsku (zde se podílejí na výcviku iráckých policistů).⁴⁰

³⁹ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 386-399

⁴⁰ srov. Vláda ČR: Národní akční plán boje proti terorismu (Aktualizované znění pro léta 2005 – 2007)
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/dokument/index.html#bezpec> >
[staženo 1. srpna 2006], str. 19-21

Obecně lze konstatovat, že Česká republika je v mezinárodním protiteroristickém úsilí poměrně aktivní zemí. Je smluvní stranou v mnoha dokumentech zabývajících se problematikou boje proti terorismu vydaných orgány Evropské unie, NATO či jinými mezinárodními organizacemi. Boj s terorismem je veden v obdobných oblastech, jaké byly naznačeny v předešlé kapitole.

3.2 *Instituce zabývající se bojem proti terorismu*

Do boje proti terorismu je v České republice zapojena celá řada institucí. Jde samozřejmě o široké spektrum činností, které je v rámci tohoto boje třeba provádět. Jak již bylo uvedeno, jedná se například o činnosti v legislativním procesu (tj. zákonodárný proces), v krizovém řízení a jiných oblastech. Pokud však jde o činnosti či aktivity dotýkající se „příмого boje“, jedná se především o zpravodajské služby, Policii České republiky (některé specializované složky či útvary) a také některé složky Armády České republiky.

„Přímým bojem“ se rozumí činnost zjišťující pohyb osob podezřelých z terorismu, případy spojené s financováním terorismu či přímé zásahy proti osobám dopouštějících se teroristického jednání.

Zpravodajské služby⁴¹

Patří sem Bezpečnostní informační služba (BIS, civilní zpravodajská služba, především působící jako vnitřní zpravodajská služba - kontrarozvědka), Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI, vnější zpravodajská služba - rozvědka) a Vojenské zpravodajství (toto má složku rozvědnou – Vojenská zpravodajská služba, i kontrarozvědnou – Vojenské obranné zpravodajství). Zpravodajské služby navzájem spolupracují mezi sebou a také (se souhlasem odpovědných orgánů) spolupracují na mezinárodní úrovni. Mezi hlavní úkoly

⁴¹ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 412-413

zpravodajských služeb v boji proti terorismu patří získávání informací. Vyšetřovacími pravomocemi zpravodajské služby nedisponují.

Policie České republiky,⁴² zejména některé policejní složky, kterými jsou především:

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování - ÚOOZ, jehož činnost spočívá v případném vyšetřování teroristických útoků. Dále pak spolupracuje v problematice terorismu v rámci mezinárodní policejní spolupráce s BIS a ÚZSI, Ochrannou službou Policie České republiky, ale také se Službou cizinecké a pohraniční policie při udělování víz. Rovněž provádí některá informační zjištění a šetření například pro akce NATO.

Ochranná služba Policie České republiky zajišťuje ochranu určených objektů, jimiž mohou být osoby i nemovitosti. Rovněž zabezpečuje hygienicko-toxikologickou, pyrotechnickou a technickou ochranu.

Odbory obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování se zabývají zejména problematikou výbuchů a činností extremistických skupin a jejich možným napojením na problematiku terorismu.

Útvar rychlého nasazení - URNA, provádí služební zákroky proti teroristům. Dělí se do tří sekcí (sekce rychlého nasazení, sekce speciálních služeb, sekce administrativně-logistická). O nasazení útvaru rozhoduje policejní prezident a ministr vnitra. URNA provádí též zákroky proti pachatelům zvláště závažné trestné činnosti a může být využit při různých krizových situacích (například při povodních). Příslušníci URNA v současnosti působí také v Iráku, kde se podílí na ochraně českého zastupitelského úřadu. Kromě URNA existují také

⁴² srov. Ministerstvo vnitra ČR: Přípravenost bezpečnostních složek a civilní ochrany na situaci po 11. září 2001
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4858 >
[staženo 1. srpna 2006]

krajské zásahové jednotky a zásahová jednotka hlavního města Prahy. Ty však mají širší spektrum úkolů, přičemž zásah proti teroristům by měl provádět právě URNA.⁴³

Odbor mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia České republiky - Interpol Praha, zajišťuje součinnost s Europolem, koordinuje a zprostředkovává vyřizování požadavků Policie České republiky na výměnu informací a operativně spolupracuje se zahraničními organizacemi Interpolu.

Útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti služby kriminální policie a vyšetřování. V oblasti boje proti terorismu se zabývá především problematikou boje s financováním terorismu.

Úřad finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky je výlučným vyšetřujícím orgánem u teroristických činů se stupněm utajení „tajné“ nebo „přísně tajné“.

Armáda České republiky⁴⁴

O zpravodajských službách armády již zmínka byla. V operacích proti terorismu mohou být nasazeny další složky armády, zejména:

Special Operations Group Vojenské policie České republiky (SOG) - zjednodušeně řečeno se jedná o složku, která je podobná Útvaru rychlého nasazení Policie České republiky. S nasazením SOG se počítá v oblasti terorismu zejména při akcích ve vojenských objektech a akcích mimo území České republiky. Není bez zajímavosti, že příslušníci SOG se v dosti velké míře rekrutují právě z řad bývalých příslušníků URNA či zásahových jednotek. Díky tomu byla SOG již brzy po svém vzniku schopná realizovat úkoly, které na ni byly kladeny. Nebyl zapotřebí tak náročný výcvik, který je v případě speciálních operací nezbytnou

⁴³ srov. Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 413-414

⁴⁴ Mareš, M.: Terorismus v ČR, 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9, str. 389

nutností. Většina příslušníků nově vzniklého útvaru již potřebnými dovednostmi a znalostmi disponovala.

601. skupina speciálních sil Armády České republiky - tato skupina je součástí Vojenského zpravodajství. Právě její příslušníci byli nasazení v již zmiňované první bojové operaci naší armády po skončení 2. světové války.

312. prapor chemické, radiační a biologické ochrany Armády České republiky – k nasazení tohoto praporu v rámci boje proti terorismu by pravděpodobně došlo v případě útoku teroristů zbraněmi hromadného ničení.

3.3 Teroristické útoky v České republice

Pozitivní zprávou je, že v České republice do současné doby nebyl zaznamenán takový případ, který by se dal označit jako klasická teroristická akce (stav k srpnu 2006). Některé události však mají určité náznaky či rysy, které by se daly označit jako teroristické. Uvádím zde dva případy pro ilustraci.⁴⁵

V září 2000 kdosi vyhrožoval jedné nejmenované potravinářské firmě sídlící v Praze, že pokud nezaplatí 6 miliónů korun (později požadoval 38 miliónů korun), budou výrobky této firmy nakaženy salmonelou. Pachatel byl v roce 2001 odhalen, byl jím muž z Kralup nad Vltavou.

V březnu 2003 dostal hejtman Olomouckého kraje anonymní dopis, jehož autor požadoval 10 miliónů korun. V případě, že by je nedostal, vyhrožoval, že koncem března téhož roku odpálí v Olomouci několik bomb, které rozmístí na místech, kde by napáchaly maximální škody na lidských životech. Pachatel zadal instrukce, podle nichž policie našla bombu na železničním mostě. Vzhledem k okolnostem případu rozhodlo Ministerstvo vnitra o vydání peněz. Ty měly být podle pokynů pachatele vyhozeny z vrtulníku na čtyřicet přesně

⁴⁵ srov. Krulík, O: Česká republika v boji proti terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4856 >
[staženo 1. srpna 2006], str. 17-18

určených míst, a to v balíčcích po 250 tisících korunách. Ačkoli daná místa hlídali příslušníci URNA, zločinec dopaden nebyl.

Problémem bylo svolení k vydání peněz, o čemž byla veřejnost informována. Následně poté se objevilo několik dalších případů s obdobnými požadavky. Zde však byli někteří pachatelé zjištěni (například ostravský učeň ve věku osmnácti let požadoval od státu 50 miliónů korun, jinak prý odpálí nálože v Brně a Praze. K odhalení napomohla jistá primitivnost jeho postupu, neboť si s úřady dopisoval prostřednictvím počítače svých rodičů).

3.4 Možnost ohrožení České republiky teroristickými akcemi

Je pro nás jistě dobrou zprávou, že prozatím nebyl v České republice zaznamenán závažný případ terorismu. Také oficiální prohlášení bezpečnostních složek státu se shodují, že naší zemi přímé ohrožení teroristickými akcemi nehrozí, a totéž tvrdí i odborníci na problematiku terorismu (stav v srpnu 2006).

V případě možného ohrožení České republiky však tato prohlášení již jednoznačná nejsou. Důvodů k tomuto tvrzení je více. Vyplynávají ze zahraničně politické orientace našeho státu (členství v Evropské unii a NATO) nebo z účasti na zahraničních misích Armádou ČR. Rizika také plynou z náboženského fundamentalismu a radikalismu některých extremistických hnutí, přičemž se nemusí jednat pouze o ty, které se hlásí k islámu, i když právě islámský fundamentalismus je považován celosvětově za značné riziko.⁴⁶

Podle M. Brzobohatého⁴⁷ je Česká republika ohrožena terorismem především v oblasti mezinárodních vztahů (problémem zde je začleňování našeho státu nejen do evropských struktur, ale také do mezinárodního úsilí v boji proti terorismu). Dále je to v oblasti extremismu (problém především krajně pravicových a krajně levicových

⁴⁶ srov. Ministerstvo vnitra ČR: Aktuální situace v ČR z hlediska projevů terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4856 >
[staženo 1. srpna 2006], str. 5

⁴⁷ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 23-25

extremistických hnutí), kriminální scény (široké spektrum kriminálních činností, například problematika financování terorismu, problematika organizovaného zločinu) a patologických jedinců a skupin (málo pravděpodobné, ale jak ukazují výše uvedené příklady, i zde je možné určité riziko terorismu spatřovat).

Případné cíle možných teroristických útoků nelze zcela jednoznačně vyjmenovat ani určit. Jsou sice vytipovány objekty, které by mohly být pravděpodobně ohroženy teroristickým útokem (například zastupitelské úřady Izraele, Spojeného království, USA, jaderné elektrárny, objekty chemických továren, vodní díla...), ale je třeba si uvědomit, že cílem teroristického útoku může být také hypermarket, paluba letadla, divadlo či nádražní budova.

4 Jak se zachovat v případě teroristické akce?

Odpovědět jednoznačně na otázku jak se zachovat v případě teroristické akce není možné. Závisí to na mnoha okolnostech. Například jaký cíl teroristé svou akcí sledují, jaké metody a zbraně při akci používají. Ale také v jakém prostředí se akce odehrává. Zda v budově, na otevřeném prostranství či na palubě letadla.

Do jisté míry však platí, že v některých případech jsou doporučení totožná s doporučeními vydanými pro případ krizových (mimořádných) situací. Pokud teroristé zaútočí zbraněmi hromadného ničení, například chemickými zbraněmi, potom lze doporučit, aby se lidé chovali obdobně jako v případě chemického nebezpečí. Z uvedeného příkladu vyplývá další skutečnost, že jako velmi vhodná se jeví znalost alespoň základních pravidel civilní ochrany. Jinou vhodnou dovedností či znalostí jsou samozřejmě pravidla první pomoci. Uvedenými znalostmi či dovednostmi však disponuje, bohužel, malá část obyvatelstva. Lze tedy uvést alespoň obecná doporučení, jakým způsobem je vhodné se chovat.

Především se doporučuje zachovat klid, neboť panika a strach situaci zhoršují. Důležité je nepodceňovat situaci, v níž se člověk ocitne. Pokud je to možné, měl by na situaci upozornit své nejbližší okolí (samozřejmě vzhledem k okolnostem). Dle svých osobních možností by se měl podílet na pomoci potřebným, zejména nemocným, nemohoucím či starším občanům. Dále by měl uposlechnout pokynů pracovníků bezpečnostních či záchranných složek. Nedoporučuje se telefonovat, protože telefonní síť je v takových situacích přetížena. Velmi zásadní je uvědomit si, že nejdůležitější je uchránit život a zdraví, majetek je až druhořadý.

Následující řádky popisují některé situace, ve kterých se můžeme ocitnout. Řídíme se v nich výše uvedenými radami a také tím, co je uvedeno u konkrétních situací.

V případě doručení podezřelé zásilky (například poštou, kurýrem)

Určit, zda je taková zásilka podezřelá, je velmi obtížné. V případě, že se nám zásilka jeví jako podezřelá (například neočekávaná zásilka od neznámého odesílatele, ze zásilky ční dráty...), zásilkou nemanipulujeme (nevyprazdňujeme ji ani s ní netřepáme). Je lépe zásilku uložit do vhodného obalu, například do igelitového pytle. Potom opustíme místnost, umyjeme se vodou a mýdlem a zavoláme na tísňovou linku 150 (Hasičský záchranný sbor) nebo 158 (Policie České republiky), kde nás informují o dalším postupu.

Při anonymním oznámení o uložení bomby, použití nebezpečné látky apod.

Snažíme se zapamatovat si nějaké informace (například čas hovoru, zabarvení hlasu a projev volajícího, zvuky v pozadí...). Po skončení hovoru vše okamžitě oznámíme na tísňovou linku 150 nebo 158, kde nás informují o dalším postupu. V případě, že se jedná o budovu, ve které se právě nacházíme, opustíme tuto budovu (s sebou vezmeme osobní doklady) a pokračujeme do předem vyhrazených prostor nebo se vzdálíme od budovy. V blízkosti možného ohrožení se nezdržujeme.

Ohrožení chemickými látkami

Ukryjeme se v nejbližší budově, uzavřeme a utěsníme všechny otvory (dveře, okna), vypneme ventilaci a sledujeme sdělovací prostředky, které by nás měly informovat o aktuální situaci. Budovu opustíme jen na pokyn pracovníků bezpečnostních či záchranných služeb.

Ohrožení radioaktivními látkami

Počínáme si obdobně jako v případě chemického nebezpečí. Doporučuje se ukrýt se na straně odvrácené od místa radiačního nebezpečí, v uzavřené místnosti (nejlépe sklepních prostorech).

Nebezpečí vzniklé přívalovou vlnou

Okamžitě opustíme ohrožený prostor a odebereme se na nejvyšší místo v terénu. Nikoliv na budovu, ta může být též ohrožena.⁴⁸ Na první pohled se může zdát nebezpečí přívalové vlny v souvislosti s terorismem zvláštní, je však nutné si uvědomit, že teroristé mohou nálože s trhavinami umístit do hrází přehrad.

Rukojmí

Zachováme klid. Nemluvíme, nejsme-li tázáni, a pokud hovoříme, nepoužíváme slova s negativním významem (např. skončeme to, zabijte nás, všichni tady umřeme...). Pokud mluvíme s ostatními rukojmími, hovor by neměl vzbuzovat pozornost. Bez vyzvání se nepohybujeme, naše chování by mělo působit spíše netečně. Teroristů si nevšímáme ani je upřeně nesledujeme. Pokud jsme teroristy vyzváni k odpovědi, odpovídáme na jejich otázky, ale aktivně jim nepodáváme žádné informace. Aktivita není vhodná ani v případě vyjednávání mezi teroristy a bezpečnostními složkami (nesnažíme se stát se vyjednavací). Pokud nejde přímo o život, nepokoušíme se teroristy sami přemoci. V případě zásahu bezpečnostních složek se řídíme pokyny zasahujících jednotek, nečiníme v žádném případě prudké pohyby, jsme potichu.

Mimo znalosti chování v určitých situacích je také velmi důležité vědět, na jaké instituce je možné se obrátit s žádostí o pomoc či poskytnutí informací. A naopak, kde lze podat důležité informace. Takovými místy jsou obecní či městské úřady, služebny Policie České republiky, případně i služebny městské či obecní policie, pracoviště Hasičského záchranného sboru České republiky či Zdravotní záchranné služby.

⁴⁸ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 158-165

Především je důležité pamatovat si telefonní čísla linek tísňového volání.

112 – jednotné „evropské“ číslo tísňového volání

150 – Hasičský záchranný sbor České republiky

155 – Zdravotnická záchranná služba

156 – Městská/obecní policie

158 – Policie České republiky

Závěr

Musím se přiznat, že předtím, než jsem se začal zabývat terorismem, abych jej mohl zpracovat jako téma bakalářské práce, jsem ho považoval za problém, ale netušil jsem, o jak rozsáhlou problematiku se ve skutečnosti jedná. Pokud člověk nemá dostatek informací, zdá se mu vše jednoduché a snadno řešitelné. Je pravděpodobné, že situaci bude podceňovat nebo naopak přeceňovat v závislosti na míře informací. Jako příklad lze uvést skupinu motoristů. Mladý začínající řidič, který podcenil význam zimních pneumatik a k tomu přecenil své řidičské schopnosti, při rychlé jízdě na mokré či zledovatělé vozovce si často nepřipouští, že ohrožuje život svůj nebo spolujezdcův. Následky mohou být však tragické. Zde je nutné podotknout, že kromě znalosti jak se v konkrétních podmínkách zachovat je třeba dané informace respektovat a podle nich jednat.

Jistou podobnost můžeme najít v problematice terorismu. Kdo nemá dostatek informací, může snadno celou situaci podcenit anebo naopak přecenit. Podcenit ji může například tím, že vycestuje jako turista do oblasti zmítané teroristickými útoky (Izrael, Palestina) s tím, že se mu nemůže nic stát, protože jeho cílem je odpočinek a nikoliv politika, zjednodušeně řečeno. Je pravdou, že teroristům na turistech nemusí vůbec záležet, nebo naopak je mohou snadno využít ke svým záměrům (viz kapitoly charakteristické znaky, cíle terorismu, metody a používané zbraně). Přeceňování problematiky anebo nedostatek informací může vést ke zbytečnému strachu obyvatelstva, ale také ke snadné manipulaci obyvatel ze strany vlády.

Dovolím si zde být poněkud kritický k vládě České republiky. Podotýkám, že bych si nikdy nedovolil podceňovat riziko možnosti teroristického útoku v naší zemi, přesto však nemohu bezvýhradně souhlasit s opatřeními, která vstoupila v platnost v září roku 2006 na území našeho hlavního města. Důvodů je více, ale především se domnívám, že umístění policejních nebo armádních složek na konkrétní stanoviště případné teroristy odhodlané zaútočit od jejich záměru neodradí. Zastavila snad přítomnost britské armády řádění IRA

(Irská republikánská armáda – teroristická organizace) v Severním Irsku? Obdobná situace je v současném Iráku. Zde mám na mysli přítomnost zejména americké armády na jeho území. Ani zde vojenská přítomnost probíhající násilí nezastavila.

Pokud jde o Českou republiku, domnívám se, že celou situaci bylo možno řešit jiným způsobem. Kdyby teroristé opravdu chtěli zaútočit, zemřeli by policisté hlídající určené objekty anebo by si teroristé našli jiné objekty ke svému útoku. Tím nechci říci, že opatření nesplnila svůj účel, ale dle mého názoru byla příliš viditelná. Naopak pochválit je třeba práci zpravodajských služeb a jejich spolupráci se zahraničními kolegy (k zamyšlení je otázka, zda nešlo o tzv. politickou hru, kdy bylo nutno obrátit pozornost médií na jiné problémy).

Co mne však donutilo takto o celé kauze přemýšlet? Právě informace a vědomosti, které jsem díky této bakalářské práci získal. V opačném případě bych pouze vzal na vědomí nějaká bezpečnostní opatření, nebo bych do Prahy raději nejel a sledoval bych z bezpečí svého domova, jak se situace vyvine.

Přemýšlel jsem o situaci v naší republice, nechtěl jsem pouze bezmyšlenkovitě přijmout prováděná bezpečnostní opatření a mám důvod se domnívat, že práce poskytuje dostatek informací (základních) pro seznámení s problematikou terorismu. Pokud jde o původní cíle a záměry práce, jsem přesvědčen, že se naprostou většinu podařilo splnit. Práce vymezila základní pojmy a charakteristiky terorismu jako celospolečenského a celosvětového problému, zabývala se možnými formami teroristického jednání (včetně zbraní, které mohou být použity), stanovila základní myšlenky vedoucí k takovému jednání a chování.

Nepodařilo se však uvést a vysvětlit jednotlivé sociální a kulturní skupiny, jež se mohou teroristického chování dopouštět. Důvodem je skutečnost (alespoň dle mého názoru), že takové vymezení, které by zcela jasně stanovilo, v jakých sociálních či kulturních podmínkách se člověk stane teroristou, prostě není možné. Teroristou může být příslušník kterékoli sociální či kulturní skupiny (teroristou z nejvyšší sociální vrstvy je např. Usáma bin Ládín). Nezáleží na tom, odkud takový člověk pochází, ale na tom, co chce „dokázat“ a „jakou cenu“ je ochoten pro naplnění svého cíle zaplatit.

Pro představu, jak může smýšlet člověk, který chce provést sebevražedný teroristický útok, cituji závěť jednoho z nejznámějších teroristů světa – Muhammada Aty (Příloha č.1)⁴⁹.

Dovolím si zde díky získaným znalostem uvést několik možností jak snížit negativní dopady teroristického jednání.

Informovaná veřejnost

Již výše jsem uvedl, že považuji za velice důležité disponovat dostatečnými informacemi a znalostmi. Tyto znalosti umožní občanovi rozpoznat hrozbu případného teroristického útoku, a tak může informovat bezpečnostní a záchranné složky. V případě, že již teroristická akce probíhá, ví jak se zachovat (například v případě použití chemických zbraní se bude chránit obdobným způsobem jako při havárii v chemickém závodě. K podání základních informací by měla posloužit i tato práce).

Je možné namítnout, že taková věc je naprosto samozřejmá, ovšem skutečnost svědčí o opaku. Pokud je člověk v přímém ohrožení života či ve velkém stresu, není mnohdy schopen si vzpomenout na mnohem jednodušší informace, jakými jsou vlastní jméno, datum narození apod. Problematika informované veřejnosti se nevztahuje pouze na oblast terorismu.

Bohužel současná česká společnost má značné rezervy i v základních znalostech a dovednostech jako je například poskytování první pomoci. Situace je však ještě horší v oblasti civilní obrany či ochrany. Málokdo je schopen říci, co má obsahovat evakuační zavazadlo. A v případě teroristických útoků může k evakuaci snadno dojít. Nemusí se jednat pouze o případy použití zbraní hromadného ničení. Stačí zničení hráze velkého vodního díla a z toho plynoucí ohrožení přívalovou vlnou. Je pravda, že pro případy sebeochrany obyvatelstva jsou v současné době již k dispozici materiály, které potřebné informace poskytují. Jejich dostupnost pro nejširší veřejnost je ale stále nedostačující. Důvodem tohoto problému jsou finanční prostředky. Distribuce příruček s informacemi o mimořádných situacích, vhodných do všech domácností, je pravděpodobně odpovědnými orgány považována za tolik nákladnou, že se o ni ani nepokouší. Alespoň ne v České republice.

⁴⁹ Ulfkotte, U.: Hrozba terorismu, Vydání první, Ikar, Praha 2004, ISBN 80-249-0162-5, str. 74-76

Například ve Spojeném království je situace jiná. Britská vláda v roce 2004 rozhodla vybavit každou domácnost příručkou, která bude obsahovat návod jak postupovat v případě teroristického útoku. Bylo vydáno 25 miliónů výtisků, celá kampaň stála asi 8,3 miliónu liber (tedy zhruba půl miliardy korun).

S větší jistotou zasahující policie a složky integrovaného záchranného systému

Podobně neutěšený stav poskytování informací o terorismu je také u složek Integrovaného záchranného systému a Policie České republiky. Jejich informovanost o problematice je velmi omezená a především u Policie to může mít negativní důsledky. Je totiž velice pravděpodobné, že pokud dojde k teroristické akci, prvním, na koho se občané obrátí s žádostí o radu či pomoc, bude Policie České republiky. A to zejména policisté zařazení na základních útvarech, tedy Obvodních (Místních) odděleních Policie České republiky. Tito policisté budou zpravidla mezi prvními, kdo se na místo činu dostaví, a budou se muset se vzniklou situací „poprat“. Pokud takový policista nemá potřebné znalosti (nebo k nim nemá přístup), pravděpodobně bude působit nerozhodně (v horším případě i rozhodně, ale jeho rozhodnutí bude nesprávné) a občané budou nerozhodnost sdílet s ním. Pokud však policista bude vědět jak se s nastalou situací vyrovnat (anebo bude mít možnost správné informace někde získat), bude působit daleko profesionálnější (i uklidňujícím) dojmem, což se projeví na přítomných občanech. Daleko lépe bude možné zvládat počínající paniku a strach.

Bohužel příslušníci základních útvarů Policie České republiky nemají k dispozici potřebné znalosti. Je možné, že byli někdy dříve seznámeni s tím, jak se v případě mimořádných situací chovat či postupovat, ale vzhledem k množství různých materiálů, se kterými se mají seznamovat v průběhu svých pracovních povinností, není možné, aby si něco významného zapamatovali. Z těchto důvodů je vytvoření nějakého materiálu či příručky obsahující potřebné informace (nejenom problematiku terorismu, ale i rady pro případy krizových situací) přímo nutností. Zároveň musí být v takové podobě, aby byl k dispozici kdykoliv.

Terorismus v trestním zákoně

Nutnost trestnosti činů spojených s terorismem již byla zmíněna. Problémem však je, že skutková podstata „terorismu“ v současné době neexistuje. Také vysvětlení tohoto termínu není vymezeno v žádné obecně závazné právní normě. A není pravděpodobné, že by se v dohledné době situace změnila.⁵⁰ Jedním z hlavních důvodů jsou problémy s definicí terorismu, jak bylo zmíněno na začátku této bakalářské práce. Je otázkou samo o sobě, jak dlouho by případná definice byla platná, vzhledem k celkovému vývoji terorismu. Pro pořádek je třeba říci, že není pravdou, že by současný trestní zákon s teroristickými skutky nepočítal.

Pozitivní úlohu hrál vstup České republiky do Evropské unie, kdy bylo třeba sladit některé naše právní normy s normami Evropské unie. Zatímco před vstupem do EU znal trestní zákon pouze trestný čin „teror“ (dle § 93 trestního zákona), nyní zná také trestný čin „teroristický útok“ (dle § 95 trestního zákona). Důvodem této změny je Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti terorismu (2002/475/SVV), které definuje některé skutkové podstaty trestných činů majících vztah k terorismu a požaduje jejich zakotvení do právních řádů jednotlivých členských států.⁵¹ (Zde si dovolím malý odkaz na Úvod práce, kde jsem se sám sebe ptal, zda syn, který terorizuje svou matku, je terorista. Pro případné trestní řízení dle mého názoru není, protože trestní zákon zcela jasně stanoví, co to je teror či teroristický útok. Syn svým jednáním vůči matce nenaplnuje skutkovou podstatu ani jednoho z uvedených trestných činů).

Domnívám se, že v oblasti informovanosti veřejnosti, případně Policie a složek Integrovaného záchranného systému je zapotřebí udělat víc, než bylo doposud vykonáno. V případě problematiky terorismu žádná státní instituce v České republice do současné doby (srpen 2006) oficiálně veřejnosti neposkytla takový materiál, který by podával alespoň základní informace. Jistým podnětem pro budoucí zpracování takové příručky by mohla být

⁵⁰ srov. Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9, str. 26

⁵¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád, Poznámkové vydání s judikaturou, 23. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2005, Linde, Praha 2005, ISBN 80-7201-560-5, str. 121

tato práce. Vhodné by však bylo rozšíření čtvrté části (Jak se zachovat v případě teroristické akce?). Zde by mělo být více informací týkající se sebeochrany obyvatelstva. Určitým vodítkem by také mohly být příručky již vytvořené. Odkazy na jejich elektronické verze jsou uvedeny v příloze (Příloha č. 2). Jsem si vědom toho, že tato bakalářská práce poskytuje pouze základní informace, což vyplývá z názvu celé práce. Další informace týkající se problematiky mimořádných situací a terorismu lze získat například na internetu. Některé internetové adresy, které poskytují zajímavé informace anebo se přímo věnují zmiňovaným tématům, uvádím v příloze (Příloha č. 3).

Jaké jsou možnosti poskytování základních informací týkajících se problematiky terorismu? Ideálem by bylo informování maximálního počtu občanů. A kde naprostá většina z nás získávala základní znalosti? Samozřejmě v průběhu povinné školní docházky. Její součástí by mohl být učební předmět, který by žáky seznamoval nejen se základy první pomoci, ale také s případy krizových (mimořádných) situací a také terorismem, jenž velice úzce souvisí právě s mimořádnými situacemi i první pomocí. (Osobně si vzpomínám na předmět branná výchova, který jsem jako žák základní školy absolvoval, a kde jsme se právě takové věci učili. Pouze se nehovořilo o nebezpečí terorismu).

Případná informovanost obyvatelstva může být řešena i jinými způsoby. Především prostřednictvím televizního vysílání. Vzorem by mohla být kampaň pro BESIP, kterou jistě mnoho občanů z televizního vysílání zná. A vzhledem k tomu, že bojem proti terorismu je pověřeno zejména Ministerstvo vnitra České republiky, potom i informovanost veřejnosti by měla spadat do jeho působnosti. V případě informovanosti příslušníků Policie České republiky by určitou činnost měla vytvářet Policie samotná, zejména potom Policejní prezídium. Pokud by Policie dala vzniknout příručce pro své zaměstnance, potom by ji mohla dát k dispozici i veřejnosti. Domnívám se, že takovou aktivitu by, na rozdíl od různých dopravně bezpečnostních akcí, veřejnost přijala velice kladně.

Literatura

Knihy

JELÍNEK, J. A KOL.: Trestní zákon a trestní řád, Poznámkové vydání s judikaturou, 23. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2005, Linde, Praha 2005. ISBN 80-7201-560-5

MAREŠ, M.: Terorismus v ČR. 1. vydání, Centrum strategických studií, Brno 2005, ISBN 80-903333-8-9

NĚMEC, M.: Organizovaný zločin, 1. vydání, Naše vojsko, Praha 1995, ISBN 80-206-0472-3

ULFKOTTE, U.: Hrozba terorismu, Vydání první, Ikar, Praha 2004, ISBN 80-249-0162-5

Encyklopedie světový terorismus, České vydání první, Svojtka & Co., Praha 2001, ISBN 80-7237-340-4

Slovník cizích slov pro nové století, Dialog, Český Těšín 2004, ISBN 80-85843-61-7

Terorismus a my, Computer Press, Praha 2001, ISBN 80-7226-584-9

Časopis

KREJČÍ, O.: Mezinárodní terorismus, Mezinárodní politika, ročník XX, číslo 11/96, ISSN 05437962

Elektronické zdroje (Internet)

JASOVSKÝ, M.: Izraelský Mossad
Dostupné z: < <http://www.specialista.info/view.php?cislocclanku=2005091703> >
[staženo 1. srpna 2006]

KOSEK, M.: Některé příklady mezinárodní spolupráce boje proti terorismu
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/casopisy/studie> >
[staženo 1. srpna 2006].

KRULÍK, O.: Česká republika v boji proti terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4856 >
[staženo 1. srpna 2006].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Aktuální situace v ČR z hlediska projevů terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4856 >
[staženo 1. srpna 2006].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Obecná a legislativní definice pojmu terorismus
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Přípravenost bezpečnostních složek a civilní
ochrany na situaci po 11. září 2001
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4858 >
[staženo 1. srpna 2006]

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Terorismus a jeho projevy v někdejším
Československu a dnešní České republice
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Typologie a metody terorismu
Dostupné z: < http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4766 >
[staženo 1. srpna 2006]

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: Národní akční plán boje proti terorismu (Aktualizované znění pro
léta 2005 – 2007)
Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/dokument/index.html#bezpec> >
[staženo 1. srpna 2006]

WIKEPEDIE, internetová encyklopedie: Georgie W. Bush
Dostupné z: < http://cs.wikipedia.org/wiki/George_W._Bush >
[staženo 1. srpna 2006]

WIKEPEDIE, internetová encyklopedie: Politika
Dostupné z: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Politika> >
[staženo 1. srpna 2006].

Záchrana v Mogadišu
Dostupné z: < <http://www.military.cz/terorismus/mogadiso.html> >
[staženo 1. srpna 2006]

Příloha 1

Teroristova závěť

Ten, kdo se v západním křesťanském světě zaobírá tajnými sítěmi islámského teroru, těžko si dokáže představit pohnutky lidí, kteří jsou ochotní podstoupit sebevraždu. To, jak tito lidé uvažují, poněkud objasňuje dopis Muhammada Aty, jenž nasměroval Boeing 767 společnosti American Airlines do severní věže World Trade Center. Dopis byl nalezen na bostonském letišti v Atově cestovním zavazadle, jež nebylo včas naloženo do letadla. Mezi jeho písemnostmi byla nalezena také závěť, kterou napsal už roku 1996. Byla od té doby uveřejněna v mnoha časopisech. V Atově testamentu, psaném anglicky, se praví:

„Já, Muhammad, syn Muhammada al-Amíra Awada al-Sajjida, si přeji, aby se po mé smrti stalo toto: Věřím, že Muhammad je Alláhův posel, a nemám nejmenší pochybnosti o tom, že přijde čas, kdy Alláh dá všem lidem opět povstat z hrobů. Přeji si, aby moje rodina a každý, kdo bude tuto závěť číst, se bál Alláha a nedal se životem svést z pravé cesty. Přeji si též, aby se Alláha báli a následovali Jeho i Proroka, jsou-li skutečně pravými věřícími. Na mou památku se mají chovat dle vzoru, jež nám zanechal prorok Abrahám, který poručil svému synu, aby jako věřící muslim zemřel. A jestliže zemřu, pak necht' ti, kdo zdědí můj majetek, dbají následujícího:

1. Ti, kdož budou klást mé tělo na máry, necht' jsou věřící muslimové. Jen tehdy budu poručen Alláhovi a jeho odpuštění.
2. Ti, kdož budou mé mrtvé tělo vystavovat, ať mi zatlačí oči a modlí se, abych vstoupil do nebe. Musejí mi obléci čisté šaty. Nesmím být vystaven v týchž šatech, ve kterých jsem zemřel.
3. Nikdo ať kvůli mně nepláče, nekřičí či dokonce si nerve šat a netluče se do obličeje. To jsou bláhová gesta.
4. A necht' ani nikdo, kdo se mnou nevycházel už v minulosti, mne po smrti nenavštěvuje, nelíbá a ani se se mnou neloučí.

5. Necht' se s mým mrtvým tělem neloučí těhotné ženy ani osoby nečisté. Odmítám to.
6. Ženy necht' neodprošují za mou smrt. Nezodpovídám za zvířecí oběti před mou vystavenou mrtvolou. Così takového odporuje učení islámu.
7. Ti, kdož drží stráž u mrtvého, mají myslet na Alláha a modlit se za to, abych byl u andělů.
8. Ti, kdo budou omývat mé mrtvé tělo, necht' jsou věřící muslimové. A nemělo by to být ani příliš mnoho lidí; ledaže by to z nějakého důvodu bylo nezbytné.
9. Ten, kdo mne bude omývat v místech mého ohanbí, musí mít na ruku rukavice, abych na těchto místech nebyl dotýkán.
10. Rubáš se musí sestávat ze tří kusů bílého sukna, nikoli však z hedvábí nebo jiného drahého materiálu.
11. Pohřbu ať nejsou přítomny ženy. Necht' se k mému hrobu nedostavují ani později.
12. Pohřeb ať probíhá klidně. Alláh řekl, že ctí klid při třech příležitostech: když se čte z koránu, během pohřbu a když se při modlitbě vrháme k zemi. Ale pohřeb necht' se odbývá zčerstva. Necht' se účastní lidé, kteří se za mne budou modlit.
13. Při pohřbu chci být uložen do země společně s dalšími dobrými muslimy. Můj obličej musí směřovat do Mekky.
14. V hrobě chci spočívat na pravém boku. Na mé tělo budiž třikrát hozena zem. A při tom ať se říká: Z prachu pocházíš, prach jsi a v prach se navracíš. A z prachu povstane nový člověk. Později necht' každý úpěnlivě vzývá jméno Alláhovo a dosvědčuje, že jsem zemřel jako muslim, ve víře v Alláhovo náboženství. Všichni, kdo se účastní mého pohřbu, musejí prosit za odpuštění za mé hříchy.
15. Lidé necht' stráví hodinu u mého hrobu. Chci se těšit z jejich společnosti. Mělo by dojít ke zvířecí oběti. Maso budiž rozděleno potřebným.
16. Existuje zvyk, podle kterého se každých čtyřicet dní anebo jednou do roka vzpomíná na mrtvé. To nechci. Neodpovídá to islámským zvykům.

17. Při pohřbu ať nikdo nic nezapisuje na papír, jenž by se pak nosil jako talisman. Così takového je pověra. Času budiž místo toho využito pro modlitby k Alláhovi.
18. Majetek, jež vlastním, musí být rozdělen podle islámských pravidel – tak jak uložil Alláh: třetina chudým a potřebným. Mé knihy necht' se dostanou některé mešitě. Ten, kdo bude mou závěť vykonávat, necht' je sunnitského vyznání. Ať to bude kdokoli, necht' pochází z oblasti, ve které jsem vyrostl, anebo necht' je to člověk, jehož jsem následoval při modlitbě. Pokud obřad nebude odpovídat islámské víře, budou příslušní lidé později pohnáni k odpovědnosti. Ti, jež tu zanechám, necht' jsou bohabojní a nedají se jakkoli omámit věcmi, jež skýtá život. Necht' se modlí k Alláhovi a jsou dobrými muslimy. Ten, kdo se nebude řídit pokyny této závěti anebo bude jednat v rozporu s náboženstvím, bude za to pohnán k odpovědnosti.

Sepsáno dne 11. dubna 1996, podle islámského kalendáře v Dhú al-qaada roku 1416.

Sepsal: Muhammad al-Amír Awad al-Sajjid

Svědék: Abd al-Ghaní Muswadí

Svědék: al-Mutasaddik Munír.“

Příloha 2

Internetové adresy, na nichž je možné nalézt instrukce, příručky a rady pro některé případy mimořádných událostí

<http://www.cez.cz/presentation/cze/GetFile?type=FilFile&id=33234&download=true&version=-2>

- bezpečnostní příručka pro případ radiační havárie. I když je určena především pro případ vzniku radiační havárie v JE Dukovany, obecné informace jsou platné i pro jiná místa.

http://www.cez.cz/presentation/cze/instance_view.jsp?instance_id=92333

- příručka pro ochranu obyvatel při radiační havárii Jaderné elektrárny Dukovany

<http://www.cez.cz/presentation/cze/GetFile?type=FilFile&download=true&version=-2&id=91526>

- příručka pro ochranu obyvatel při radiační havárii Jaderné elektrárny Temelín

http://www.krizove-rizeni.cz/index_soubory/dokumenty/povodne.pdf

- příručka pro ochranu před přirozenými a zvláštními povodněmi v ČR

http://www.mvcr.cz/rady/nalezy_hasici.html

- rady související s případy nálezů nebezpečných látek

<http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky/chemie.html>

- instrukce k chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek

<http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky/ohrozeni.html>

- příručka pro případ ohrožení (lze objednat za finanční úhradu na adrese: PhDr. Schovanec, EXISTENCIÁLIA, Krosenská 533, 181 00 Praha 8, telefon: 233 543 220, mobil: 607 149 663)

<http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky/ukryty/prirucka.doc>

- příručka sebeochrany obyvatelstva ukrytím v případě vzniku mimořádných událostí

<http://www.mvcr.cz/udalosti/prirucky/proskoly/proskoly.doc>

- příručka ochrany člověka za mimořádných událostí (pro učitele základních a středních škol)

<http://zis.suplik.info/pomoc/index.php>

- zdravotnický informační server k tématu první pomoci

Příloha 3

Internetové adresy, na nichž jsou dostupné další zajímavé informace související s problematikou mimořádných situací

<http://cep.mdcr.cz/dok2/dokpub/dok.asp>

- informace o bezpečné přepravě nebezpečných látek

<http://sova.vzsjp.cz/prvnipomoc/index.html>

- stránky s tematikou první pomoci

<http://www.emergency.cz/cz/05-01.asp>

- informace o některých chemikáliích a jejich účincích na organismus

<http://www.emergency.cz/cz/06b.asp>

- mapa možných zdrojů rizik v České republice (například sesuvy půdy, povodně, zemětřesení)

<http://www.chmi.cz>

- stránka Českého hydrometeorologického ústavu (obsahuje například výstrahy při riziku povodní)

<http://www.krizove-rizeni.cz>

- problematika oblasti krizového řízení

http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/project/article.php?id=4860

- „rozcestník“ na internetové stránky zabývající se problematikou terorismu

http://www.mvcr.cz/rady/zakladni/h_varsignal.html

- vyhlášení varovného signálu „Všeobecná výstraha“ (například kdy, jakým způsobem)

<http://www.mvcr.cz/hasici/prezentace.html>

- „rozcestník“ na informace Hasičského záchranného sboru České republiky

http://www.mvcr.cz/hasici/faq/ooo_hasici.html

- „rozcestník“ na dotazy a odpovědi týkající se sebeochrany obyvatelstva

http://www.mvcr.cz/rady/prodejny_hasici.html

- seznam prodejen předmětů individuální ochrany

<http://www.nutnaobrana.cz>

- informace z oblasti nutné obrany (například právní informace, některé hmaty a chvaty sebeobrany)

http://www.sujb.cz/?c_id=184

- jaderná zařízení v České republice a jejich rozmístění